

III.2. PATINA TIMPULUI

Atunci când omul ajunge la maturitate, privește cu nostalgie peste umărul vieții și răsfoiește filele albumului din rafturile prăfuite ale inimii. Cu toții avem sentimentul de întoarcere în trecut și în același timp, toți suntem robi ai destinului. Pe unii, școala și respectiv viața, destinul, ne-a îndepărtat de locurile natale, de colegi, de prietenii din copilărie. Și așa cum gândurile zboară, ne aduc în actualitate anumite fapte și evenimente. Locuind departe de satul meu, am fost vitregit de multe evenimente în anii din urmă, cunoscând doar în treacăt câte ceva, atunci când mai veneam pe la părinți în concediu, ori, în ultimii ani, mergând s-aprind o lumânare-n cimitir. Iar când pășesc astăzi pe bucata mea de glod, casa părintească, simt cum rădăcinile mi se înfig adânc în pământ, căci pământul acesta le-a oferit căldură și le-a dăruit tot ce au avut nevoie părinții noștri pentru a ne crește mari și a ne vedea la casele noastre. Și când arareori mai trec, parcă lipsește totuși ceva în sat. Și nu e vorba numai de mirosul de tescovină, care venea toamna dinspre fiecare gospodărie, și nici de mirosul de rachiu care se simțea până primăvara târziu, ce venea de la cazanul de rachiu a lui moș Darie, ori cel amplasat mai târziu la colectiv, din jos de cimitirul satului. Ba, uneori, mirosul venea și din podurile caselor, unde gospodarii depozitau rachiu în damigene de sticlă, iar acestea se mai și spărgeau, uneori, damful de rachiu umplând toată mahalaua. Și chiar mirosul de praf, mi-l amintesc, stârnit pe vremuri, din măturat, pentru că, în fiecare sâmbătă, noi copiii, măturam toată ograda și în fața porții, în drum, pentru a fi curat a doua zi, când oamenii treceau la biserică. Parcă-l aud pe tatăl meu, spunând: apleacă-te mai mult, doar nu ai oase-n burtă, și mătură bine!, eu având nările pline de praf. E vorba de mai multe miasme și obiceiuri ce s-au cam pierdut și nu mai au farmecul de altădată. Și nici sărbătorile de altădată nu mai au bucuria lor. Când îți pleacă părinții, iau cu ei și sărbătoarea Paștelui,

dar cel mai trist e după plecarea mamei, care ia cu ea toată copilăria. Când îți pleacă mama, ia cu ea și mirosul de cozonac crescut în cuptorul din spatele casei, aluatul frământat cu mâinile ei noduroase timp de două ore (necăjindu-se de multe ori pe tata că nu i-a făcut făină bună pentru cozonac și nu prea crește). Mai ia cu ea și gustul borșului de miel, a celei de pască proaspătă, al ouălor înroșite cu coajă de ceapă, a plăcintelor cu miros de ulei încins și ce nu mai ia!

Intersecția de la Vechiu, cu cele două troițe și fântâna cu roată (2023)

Schimbările sunt atât de mari între generații, iar poveștile sunt atât de vii, parcă-ar fi fost ieri. Ce-or să spună copiii de astăzi? Am stat în casă, am făcut teleșcoală, m-am jucat pe calculator, am văzut filme cu Tom și Jerry, am băut cola, am mâncat shaorma. Și cam atât! Unii dintre ei se bucură din orice, alții, din contră, se deprimă. Au timp, pesemne. Pe vremea mea nu aveai timp de așa ceva. Nu-mi amintesc pe vremea copilăriei mele să fi împodobit vreodată bradul de Crăciun. Noi, cei de la țară, nu prea știam de el sau de cadouri, nimeni nu credea pe atunci că i se cuvine ceva, nimeni nu avea frustrări în această privință și nici nu auzisem de „drepturile copilului”. Da, aveai dreptul

să mergi la școală, să fii ascultător, să dai la animale, să tai lemne, să mergi uneori la săniuș și cam atât! Cel mai frumos moment mi se părea după tăiatul porcului, atunci când părinții ne lăsau nouă bășica porcului, pe care o uscam, îi puneam câteva boabe de porumb și o umflam, ținând-o agățată de grinda casei pe toată durata sărbătorilor. În funcție de mărimea ei, gospodarii se mândreau cât de mare le-a fost porcul tăiat de Crăciun, atunci când le venea cineva în vizită. Părinții tăiau în fiecare an câte un porc de Crăciun, iar întotdeauna în Ajun, nu mai devreme, era în tot satul un cor de țipete de porci ce răsunau, hăt departe. Țin minte că surorile mele stăteau în acea zi cu urechile acoperite toată ziua, cu 2-3 perine pe cap, pentru că nu suportau acel zgomot îngrozitor! După tăiatul porcului, acesta se tranșa, se sărea, pielea era și ea sărată, zvântată și pregătită pentru opinci. După aceea se pregăteau cele necesare sărbătoririi Crăciunului. Nimeni nu mânca din porc decât în prima zi de Crăciun, de multe ori după postul de 6 săptămâni nu le cădea chiar atât de bine la stomac, era și normal după atâta timp, consumul de carne grasă (friptură, cârnați, burtă umplută, caltaboși), determinau unele indigestii.

Dulciuri nu se prea făceau, niște gogoși simple sau poate umplute cu brânză, numite „poale-n brâu”, iar ca fructe, niște struguri stafidiți din pod, niște gutui, nuci și bineînțeles vin de butuc din belșug. La vin nu țin minte să fi avut opreliște vreodată. Divertismul sărbătorilor îl făceau cetele de copii care mergeau cu „Steaua” și cu „Cei trei crai de la răsărit”, perioadă când gospodarii aveau nevoie de mult mărunțiș. Uneori, după ce îl terminau, închideau porțile să nu le mai între alți copii. Mare necaz pentru cei care nu reușeau să ajungă pe la fiecare gospodar! După ce tot satul era umblat de la un capăt la altul, copiii își împărțeau banii, bineînțeles că partea cea mai mare revenea cămărașului, după care toți se strâneau în curtea școlii și care mai de care se lăuda cu cât a câștigat. Erau vremuri simple, nu prea ne lipseau multe, pretențiile noastre erau de fapt limitate, abia așteptam zăpada să ne dăm cu sania la derdelușurile ce se formau la Ghiță Afteni sau cel de la „Școală”, ce se păstrau toată iarna, uneori până pe la sfârșitul lunii martie.

Jucăriile noastre erau animalele de toate speciile din ogradă. Eram la început de drum, orizontul nostru era limitat și fără griji. Acum nici nu mai știu dacă se mai păstrează din obiceiuri. Mi-e dor de acei ani, însă cel mai dor mi-e de părinți, nu-i mai regăsesc decât în amintiri. Mai dau și eu când și când pe acasă, mai aprind câte-o lumânare la mormântul părinților. Mergând azi în sat, acesta pare încă viu! Vaci, cai pe islaz, porci guițând prin curțile oamenilor, femei cu sapa-n spinare, autoturisme pe străzile satului, tractoare urcând dealul Hulubățului, copii pe maidan, găște pe Elan. Dar câte nu văd astăzi trecând prin sat! Mai caut și eu când vin la casa părintească amintirile bătrânilor pe dealuri și crucile unora de prin cimitir. Niciunul dintre ei nu mai trăiește. S-au dus cu toții. Aici mi se demonstrează cel mai bine legea vieții și a firii. Iar când arareori mai trec, întotdeauna mă duc cu gândul la anii copilăriei, de multe ori am impresia că timpul a rămas în loc, îmi mai schimb părerea atunci când ajung în cimitirul satului. Aici îmi vin în minte imaginile din vremurile de demult: hudițele satului, praful în urma căruțelor, spinii de pe grapa tatălui meu, poama dată în pârg, harbujii lui Pocăneață, cârlanii lui nea Bastinel, strunga lui Ichim, lacrimile de pe chipul brăzdat al mamei, care nu-și mai lua privirea de la geam, uitându-se lung în calea mea. Și toate așteptările ei neîmplinite de a mai trece pe-acasă. Gândurile aleargă haotic, în toate direcțiile, fără să pot prinde vreunul pentru a-l potoli. Aș dori uneori să mai întreb pe cineva, una alta. N-am pe cine. Și casele s-au schimbat, cu greu îmi aduc aminte uneori de casa veche unde a stat cutare sau cutare om. Mai sporovăiesc la telefon cu un fost coleg de școală generală și-l mai întreb:

— Mai știi cine stătea lângă Plămadeț, sau cine mai stă la Covrig? Uneori știe, alteori, nu, a uitat și el.

— N-am mai rostit de mult aceste nume, și-apoi a trecut mult de-atunci, îmi replică el. Când eram copil, nu întrebam pe nimeni nimic, îmi era rușine pesemne, nici cât e ceasul nu întrebam, de fapt nu prea avea nimeni ceas pe atunci, ne ghidam cu toții după soare și după lună și stele. Parcă o aud pe mama:

— Vezi că-i soarele la toacă și se face seară, n-ai adus iarbă la vițel! Iar alteori:

— Să nu întârzii mult să te prindă cântatul cocoșilor sau răsăritul soarelui! Dar anii au trecut, iar când mai veneam prin sat după ce mă stabilisem lângă familie, departe de părinți, oamenii mă întrebau cam orice le venea „prin minte”:

— Ești însurat? Nu? De ce? sau, de unde-i fata? a cui e? ai copii, câți ai, sunt mari? serviciul e bun? ce salariu ai? te împaci cu socrii? de ce ți-ai lăsat mustață, ții doliu? Da` de ce ai slăbit, ce ai, nu mănânci? când mai vii pe acasă?

Și multe altele... Oamenii erau curioși-nevoie mare, toți din sat voiau să știe cât mai multe despre fiecare tânăr plecat din sat și să transmită mai departe la vecini, neamuri sau cu oricine se întâlnea pe drum, informațiile primite. Sporovăiau la cooperativa de consum, la colectiv, la câmp, peste tot, informațiile se difuzau într-un timp cât mai scurt, de obicei în aceeași zi afla cam tot satul despre tinerii plecați și care mai veneau din când în când prin sat. Multe aflu și eu de la ei, care și cum, atunci când mai mergeam prin sat, la fântână după apă sau după alte treburi. Acum când vin în sat, mare parte dintre ei nici nu mă mai cunosc și de aceea nici nu mă mai întreabă... Câte unul mai scoate câte-o vorbă:

— Ce faci, ai mai venit prin sat, pe la cimitir, să-ți vezi părinții și s-aprinzi o lumânare?

— Dar ce-ai albit așa?

Ai îmbătrânit și tu, Lică! Mai departe, tot el îmi spune: Știi că s-a dus și Jan a lui Picherea? „Dumnezeu să-l ierte”, îi zic eu! Alteori, când sunt întrebat, mai dau și eu răspunsuri în doi peri, deocamdată nimeni nu s-a sesizat. Dacă mă întâlnesc cu cei mai tineri din sat, aceștia îmi vorbesc de copilăria lor, chiar i-am auzit mai deunăzi:

— Am găsit promoții la jucării, am colindat ziua-ntreagă pe la magazine în Bârlad, am căutat jocuri pe calculator, Iphone promax, softuri gratuite, muzică, video și multe altele!

A evoluat lumea! În schimb, copilăria mea? Mi se pare antică și de demult. Oare să fi trecut așa de mult timp? Pionier, utecist, îngrijit

animale, mers la gară pe jos, liceu, facultate, practică agricolă, autogospodărire pe linie, fotbal pe maidan, pas de defilare, planton schimbul 2 și 3 în armată, tremurat pe la examene, repartizare guvernamentală și câte și mai câte. Dar copilăria părinților mei? Război, opinci, plug, vaci, mămăligă, sapă, insolație, foamete, întovărășire, colectivizare. Dar a bunicii mele? Război, fugă, tifos, foamete, moarte...

Mai zilele trecute, un vecin m-a întrebat dacă am mai trecut pe la Iași, știind că am amintiri dragi de acolo. I-am răspuns că nu am mai fost din cauza pandemiei de Covid-19. Am continuat cu „tare aș fi vrut să mai merg, chiar de sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva!”. N-am reușit s-ajung la Iași, acolo unde mă simt ca la mine acasă. Făcându-mi o parte din studii, aș fi vrut să aprind o lumânare și anul acesta pentru mama mea și să mai văd încă o dată acel cârd de oameni, mulți bătrâni dintre ei, majoritatea femei, pentru că bărbații nu prea au răbdare. Femeile acelea bătrâne, care vin cu mult timp înainte de slujbă și se țin între ele drepte, fiecare cu păcatele și durerile ei, de oriunde ar fi. Acele minunate femei în vârstă, pe care le asemăn cu mama mea, Luța, și care se ațin așa unele în spatele altora și toate împreună, legate de firul nevăzut ce alină durerea și le dă speranță. Și mi-ar fi plăcut să le mai aud vorbind între ele: „câți copchii ai tu? Și pe undi sunt, maică? Ai mei sânt duși tăti departe! O plouat pe la voi? Că la noi nu prea, noroc cî poama-i bună și anul ista și ni-o dat D-zeu s-o adunăm și s-avem hin pânî hăt, la Sfânt Gheorghe...!”. Și să le vezi cum mai fac câte un pas, se încurajează reciproc, mai spun câte o rugăciune când le este frig, pentru că de multe ori la Iași, frig și plouă. Dacă mă uit la femeile acelea bătrâne, văd mâinile mamei mele, crăpate, aspre, uscate și înnegrite de atâta muncă, de frig, de arșiță....Și mai ales că nu seamănă cu cele de la televizor. Le vezi de aproape, le vezi mâinile lor noduroase cu cioturi, închircite de atâta cărat, de secerat, de rupt hălăciuga și crăcile de salcâm pentru foc, de cărat apă și buruiană pentru animale. Ele sunt de admirat, pentru că s-au născut cam în timpul războiului sau imediat după, sunt babele care au dus greul, care au trecut prin foamete, și-au jelit tații morți în război, au trecut prin colectivizare, au muncit până la epuizare la C.A.P. Femeile acelea au semănat, au prășit, au

cules, au cărat cu spatele, au făcut snopi, au dat mâncare la animalele din băcătură, au mers pe lângă carul cu boi ori înaintea boilor la arat. Unele au plecat la oraș să le fie alături bărbaților lor pe șantiere, acolo unde s-au construit fabricile, ele și-au văzut de gospodăria lor. Toate și-au crescut copiii, așa cum au putut, cei care mai târziu vor făuri o societate dezvoltată, pentru ca după 1989, mulți să-și fi luat lumea-n cap, pe aiurea, pentru a-și câștiga existența. Iar ele, acum, nu vorbesc decât de copiii și nepoții lor, se uită lung pe la porți, în fiecare zi, poate, poate, apare vreun copil să le treacă pragul, pentru că viața lor s-a cam gătat, iar gândul lor e numai la copii și la sfinți.

III.2.1. O SPERANȚĂ

Când m-am născut eu, satele înșirate pe stânga și pe dreapta râului Elan își desfășurau existența după datini și obiceiuri străvechi, viața locuitorilor lor fiind chiar mai grea decât a celor din alte zone, trăind de multe ori la limita existenței. Așa cum a fost prin anii 46-47, în timpul foametei cauzate de seceta excesivă ce a afectat toată zona Moldovei. Au trăit însă cu demnitate și curaj. Mai optimiști decât era cazul. Cel puțin așa i-am cunoscut eu pe cei din satul Tupilați și chiar și pe cei din satele învecinate de pe Valea Elanului. Prin anii '50, apăruse și pe la noi o speranță. Prima a fost colectivizarea, și chiar aș putea spune că pentru mulți a fost ca o mană cerească. Chiar și pe mama mea am auzit-o de multe ori spunând „ce bine e acum, se muncește pământul în colectiv și nu mai trebuie să încarci plugul sau sapele în fiecare zi în carul cu boi și să ridici în fiecare zi dealul Hulubățului!”. „La arat, săpat, cules, apoi cărat roadele muncii în coșere. Vezi ce bine-i acum, copiii au și grădiniță, iar femeile nasc la casa de nașteri, nu ca noi pe câmp, vezi Lică ce bine-i, de ce n-o fi venit mai de mult și la noi colectivul?”

Dintre muncile câmpului, mi-a rămas în minte cel mai bine seceratul grâului. Acesta se făcea pe timpuri când spicul începea să se încovoie iar bobul era tare. Se încearcă cu dinții, spunea tatăl meu. Când m-am născut eu, seceratul se făcea manual, spicele erau

tăiate cu secera, se făceau mănunchiuri și se scuturau, pentru ca snopii să fie curați. Fiecare snop se făcea din două trei mănunchiuri de grâu secerat, se lega apoi cu alte spice făcute în cruce, după care toți snopii se adunau și se făceau clăi, niște grămezi clădite, pentru a se păstra mai bine până la treierat. Seceratul începea pe la jumătatea lunii iunie și se termina pe la jumătatea lunii august, cam de Sfântă Măria. Treieratul se făcea cu batoza staționată, o mașinărie acționată mecanic de un tractor, pe atunci Kirov, marcă rusească, ori I.A.R, fabricat pe la noi, era, cred, primul tractor fabricat la Uzina de tractoare Brașov. Ambele însă scoteau un zgomot asurzitor și un praf de nedescris! După colectivizare, au apărut și combinele, mai silențioase și cu recoltare în lan.

La terminatul secerișului, mama împletea câteva spice și împodbea icoanele din casă, semn că a dat Dumnezeu să recoltăm și anul acesta a fost bun cu noi. Fiind considerat darul lui Dumnezeu, copil fiind, mă uitam mereu la bobul de grâu, să-i văd chipul încrustat la unul dintre capete. Așa se spunea!

În copilăria mea am avut parte de experiențe care mai de care mai interesante, pe care mi le aduc aminte de fiecare dată cu mare drag. Într-un an, cam pe la sfârșitul lunii februarie și începutul lui martie, atunci când gospodarii satului se pregăteau pentru a începe arăturile de primăvara și pâraiașele formate din topirea zăpezilor, deveneau active pe majoritatea viroagelor din sat, noi copiii ne bucuram de zilele primăvăratice ce se iveau la orizont. Începusem să frământam de zor glodul de pe ulițele satului, iar iarba de pe marginea șanțurilor începea sa-și arate firele verzi și fragede. Fierarul satului, moș Ghiță Diaconu, nu mai prididea în acel an cu ascuțitul fiarelor de plug, nicovala lui, în care bătea de zor toata ziua pentru modelarea fierului, se auzea până hăt departe. Prin curți, găinile cotcodăceau nevoie mare, iar mama nu mai prididea cu treaba, pentru a termina cât mai repede țesutul început în decembrie. Dar cu toate acestea, ea, săraca, își mai făcea timp și pentru ogradă, pentru a mai pune câte o cloșcă pe 15-20 de ouă, să mai urmărească și găștele pe unde se mai ouă. Cocoșii erau și ei urmăriți, dacă „calcă” găinile, pentru a

nu ieși ouăle limpezi. Purceii, abia fătați de la o scroafă cam bătrână, guițau și ei prin curte, alergând după mama lor pentru a fi lăsați să sugă, iar noroiul începea să se mai strângă prin ogradă. Cărările pe lângă gardul nostru din drum începeau să se unească, unele chiar bătători, putând-se circula cu gumari sau opinci. Parcă-l văd pe tata lăsând cizmele grele de peste iarna și luând bocancii. Și totuși iarna nu se lăsa dusă, din când în când mai răbufnea, ori noi ziceam că-i a „mieilor”, dar se repeta cam des, iar vântul de primăvara, unul de-i zicea Băltărețu, îți tăia fața ca și cu briciul. Oamenii nu erau supărați din cauza asta, își vedeau de treabă mai departe, erau obișnuiți cu capriciile vremii și chiar se pregăteau de zor să iasă cu plugurile la arat. Își puneau în carele cu boi 2-3 maldăre de ciocane ori fân și plecau cu noaptea-n cap, care încotro avea pământul. Așa a făcut și tatăl meu, la început a arat pământurile cele mai îndepărtate de țarină, ca apoi să se ocupe de celelalte de prin preajma satului. Primele însămânțări de primăvară le-a făcut în acel an pe cele pentru asigurarea furajelor pentru animale, acestea fiind: borceagul de primăvară, ovăzul, părângul (o plantă erbacee anuală folosită pentru furaj), trifoi și alte culturi din epoca-ntâi.

Vremea era potrivnică însă, încă mirosea a iarnă, oamenii purtau căciuli, haine de suman și bundițe groase. În picioare purtau opinci, deși era lună de primăvară, încă era frig. Uneori, vedeam și femei mergând la arat, acestea mânau sau țineau boii de lanț pe brazdă, chiar și mama a mers aproape în fiecare zi la arat în anul acela, ea avea o bundă și o casâncă pe cap, semn ca vara mai avea mult de așteptat. Atât bărbații cât și femeile aveau primăvara buzele crăpate, mâinile roșii, degerate și umflate mai, mai să și pocnească. Dar cu toate acestea, aveau puterea de a merge zi de zi, din noapte în noapte pentru a-și ara și semăna pământul. Toată perioada aceea, părinții mei nu și-au văzut capul de treburi, pe noi nici atât, iar soarele nu se prea arătase de vreo două săptămâni. Lumea era mohorâtă prin sat, uneori se uitau numai în pământ când mergeau pe drum, nu le ardea de nimic, nici nu vedeau pe unde merg de atâta muncă ce aveau de făcut. Via aștepta și ea să fie tăiată, cotărâtă, arăgită, legată,

săpată, nu mai știau care încotro s-o apuce, să-și termine treburile. De fapt, gospodarii satului nu terminau treburile decât atunci când își vedeau roadele muncii lor în coșar sau în pod, așteptând toată vara în orizontul nemărginit al satului să plouă. Seara, când plugarii se întorceau acasă de la câmp, bodogăneau pe drum: „blestemată vreme” sau uneori și mai amărâți, „cred că mâine nu o să mai mergem, ne-a zăpăcit vremea de tot” și multe vorbe spuse cu un oftat adânc.

După o zi grea, într-una din seri, intră tata în casă, cu obrații arși de vânt, buzele crăpate, mâinile murdare și degetele umflate, mama, care se speriasse de el, deodată îi spune:

— Poate ar fi bine sa nu mai mergi mâine, nu vezi cum ai ajuns!?! El însă nu o băgă în seamă și îi spune cu voce tare, parcă s-audă de la distanță:

— Azi am arat aproape 15 prăjini, femeie, s-a arat bine, pământul s-a zvântat, iar mâine poate termin și la Cânepărie. Știam și eu că acolo aveam două ha și ceva de pământ, era pământ bun, adus de mama ca zestre când s-a măritat. De fapt a fost o înțelegere între tata și tatăl socru, atunci când s-a căsătorit cu mama. Până la Cânepărie erau cam 5 km și se făcea aproximativ o ora de mers pe jos sau cu carul cu boi. După Sfântul Gheorghe a început prășitul, prima prașilă la porumb și floarea soarelui. Se făceau cam două sau trei prașile manuale la culturile prașitoare. După acele prașile, dacă în anul respectiv ploua, se ajungea la recoltare, roadele muncii erau pe măsură. În alți ani, nu veneau acasă mai cu nimic, seceta ori grindina le distrugau culturile. Parcă-l văd pe tata, negru de supărare: „nici anul ista nu s-a făcut grâul, iar la porumb, slabe speranțe, după cum se vede. Parcă-i un făcut, nu plouă deloc”! Pentru că grâul și porumbul erau alimentele de bază, se dădea mare atenție acestor culturi, iar când nu ploua era mare tristețe în sat. Noroc cu via, fiind viță hibridă, era mai rezistentă la secetă și se făceau strugurii, iar vinul ieșea bun și chiar „tare”.

Deodată, soarele se ivi strălucitor peste dealul Hulubășului, semn că primăvara a biruit și vântul cald de la miazăzi a umplut văile cu verdeață. Noi, copiii, aveam obligația după o iarnă așa grea,

să mai scoatem oile la păscut prin poienile de prin prejurul satului, căci furajele erau pe terminate. Băieți și fete pășteau oile mai toate zilele, cam până la jumătatea lunii aprilie, atunci când erau luate de ciobani pentru formarea stânelor satului. Cam două-trei stâne pe vară se făceau cu oile existente în sat. La pășune, de obicei, oile își vedeau de păscut, iar noi copiii de joacă, cel mai mult îmi plăcea „țurcă”, un joc frumos însă și periculos, dacă nu loveai bucata de lemn, ca la oină, și care se numea „turcă”. Aceasta putea ajunge de multe ori în zona feței și se puteau produce accidente. Dar oile își căutau hrana printre salcâmi, uneori se îndepărtau mult de copii. Așa s-a întâmplat în primăvara aceea, când oile au fost scoase la păscut de către surorile mele, pierzând cele 10 oi pe care le aveam. Depărtându-se mult prin tufișurile de arbuști, rătăcindu-se practic, au fost dosite de o persoană rău intenționată care a profitat de neatenția copiilor și le-a furat. Tatăl meu a pierdut o săptămâna de arat în acea primăvară, căutându-le. Nu le-a mai găsit niciodată, peste mulți ani s-a aflat că Miluță Stoenciu era cel care și le însușise, după care le-a vândut la niște ciobani din Valea lui Darie, pentru a se li se pierde urma. După ce-i mai trecuse supărarea, într-una din seri, întorcându-se de la arat, îmi spune: „Azi am auzit ciocârlanul cântând, gata cu primăvara dar și cu aratul”. După un timp, tata mă întrebă:

— Au fătat toate oile?

— Mai este cea bălaie, i-am spus eu, mai cu teamă.

— O să fete când i-o veni rândul, n-ai tu grijă. De mâine, continuă el, poți însă să iei și mieii la pășune, sunt mărișori de acum și se pot ține după cârd. Bucuros, a doua zi am pus „canafi” roșii la toți mieii, ca să nu se deoache, am pregătit și pe Grivei și am fost chiar bucuros că pot să merg cu ei la păscut. La întoarcere, am avut mari probleme, primăvara încă nu venise definitiv, un nor negru a cernut niște fulgi mari, cu un fel de burniță, iar mieii uzi și zgribuliți se deplasau foarte greu, mamele lor îi chemau de zor pentru a-i alăpta. Eram mai mulți copii în acea primăvară, unii cu care mergeam în acele zile au abandonat școala, nu mai voiau la școală, era mai bine pe câmp. Am avut colegi care nu puteau face față și școlii și treburilor

gospodărești, mulți nu au mai reușit să termine 8 clase. Peste ani, au realizat, atât ei cât și părinții lor, că munca la câmp este istovitoare și au greșit atunci când au abandonat școala. Mulți au învățat pe la oraș câte o meserie la locul de muncă, alții făcând câte o școală profesională, au ajuns totuși buni meseriași.

În anul acela, vara s-a instalat destul de târziu, ploi multe, umezeală mare, culturile erau năpădite de buruieni, oamenii nu mai reușiseră să mai întrețină culturile prășitoare și nici viile, iar căldurile toride de vară deveniseră insuportabile. Ploile se opriseră, pe părinți nu prea-i vedeam la față, plecau dis-de-dimineată, muncile istovitoare ale câmpului și soarele care le încălzea imediat apa din ulcioarele din lut cumpărate de la Vutcani îi moleșise de tot. Își luau apa de la cișmeaua de lângă cimitir, însă după două-trei ore, era fiartă, alteori, la Hulubăț fiind, mai mergeau să ia apă de la o fântâna cu cumpănă și ciutură, amplasată pe șes, fântâna lui „Buiuc”. Așa i se spunea. Mai era și un izvor ce se formase mai în jos, pe pârâul Hulubăț, aproape de ferma de stat. Mergeau cam doi km până la sursa de apă, însă căldura fiind atât de mare, aceasta se încălzea imediat și tot caldă o beau. Într-una din zilele acelea toride, părinții m-au luat și pe mine cu ei la câmp, să fi avut atunci vreo șase anișori, pesemne li s-a părut ceva în neregulă cu mine, m-au urcat dis-de-dimineată în carul cu boi, unde am adormit buștean, trezindu-mă la Hulubăț la vale, acolo unde aveam și noi pământul. Și chiar îmi plăcea, îi mai ajutam și eu, le aduceam apă cu un ulcior mai mic, mai pășteam boii și ce mai aveau nevoie. Într-una din zile, rătăcindu-mă, mă găsi un vecin de-al nostru, moș Iordache Nedelcu, care m-a dus la carul nostru.

Anul următor, cam în aceeași perioadă, fiind tot în același loc, la câmp, cu părinții mei, cu boii la păscut și luându-mă cu joaca, aceștia au intrat pe terenul fermei agricole „Gostat”, iar un paznic răutăcios ne-a confiscat boii, ducându-i la sediul fermei, într-un ocol cu alte animale. S-a dus imediat tata să-i recupereze, însă a venit înapoi fără boi, mai marii fermei Gostat nici n-au vrut s-audă, trebuia sa plătească o taxă. Neavând bani la el am stat toată noaptea pe câmp. A doua zi, am mers eu și cu mama să cerem boii, țin minte ca stăteam pe niște

scări în fața unei clădiri (trecând mai zilele trecute spre Copăceana am identificat-o ca fiind sediul actual al fermei lui Coatu Lorin), și ne rugam să ne dea boii. Cu mare greutate ni i-au dat până la urmă, tocmai spre seară, fiind cu toți bucuroși că vom ajunge acasă în seara aceea.

Spre sfârșitul lunii iulie începuse secerișul grâului. În acel an, părinții au întârziat cu căratul snopilor la arie, batoza care a fost planificată pentru satul Tupilați a fost dusă în altă parte cu două zile mai devreme. Tata a trebuit să treiere grâul în altă parte, la Găgești, acolo unde fusese dusă și batoza. Era, cred, pe la jumătatea lunii august, iar eu, bineînțeles, nelipsit și cocoțat deasupra snopilor de grâu. Atunci am auzit pentru prima dată vorbindu-se de „colhoz” sau de colectiv.

La Găgești, gospodăria colectivă era înființată cu vreo 2-3 ani înainte, funcționa bine, spuneau oamenii. Unul dintre cetățeni, pe care l-am auzit, îi spune tatălui meu: -Ioane, hai faceți și voi ca noi, nu vă mai chinuiți atâta, înființați un colectiv și acolo la Tupilați. Tata îi răspunde:

— Nici vorbă, nimeni nu vrea din sat așa ceva, nu cedez pământul meu nimănui! Întorși spre seară, acasă, pe prispa din fața casei, stăteau două persoane cu genți din piele, maro, desfăcute, în costum și cu cravată, așteptându-l pe tata. Erau de la raion și duceau muncă de lămurire prin sat. Toți spuneau că nu se trec până nu se trece Ion Nedelcu, adică tata, acum veniseră pentru a-l determina să se treacă la colectiv. Tata, după ce îi servește cu un pahar cu vin le-a spus: -Mai aveți ceva să-mi spuneți? Eu am treabă și nu am timp de pierdut! Cei doi au plecat supărați, însă, a doua zi, dis-de-diminează, au revenit. Și au mai revenit așa, încă vreo 4-5 zile la rând. Cam a cincea zi, tatăl meu, după ce le mai toarnă câte un pahar cu vin, le spune:

— Și eu ce trebuie să fac?

— Să te treci la colectiv, tovarășe Nedelcu. Dacă faci acest lucru, continuă el, o să se treacă și alți concetățeni, iar dumneata ești om instruit, dacă accepți, vei fi primul președinte al gospodăriei colective! Dacă nu, vei avea mari probleme!

Atunci mama, care era și ea de față, a început să plângă. Tata, văzând-o, s-a răstit puțin la instructor:

— Vreau să știu și eu cine s-a mai trecut din sat, în colectiv, continuă tata. Atunci instructorul Seidicarul, căci ulterior am aflat că despre el era vorba, scoate din servieta sa încă cinci cereri de intrare în colectiv. Am reținut printre acestea pe cea a lui Chicu Ciobotaru și pe cea a lui Ștefan Ciobotaru. Bine, îi spune tata. Atunci haideți să mergem! Se ridică cu toții și plecă la școala din sat, acolo unde am aflat că s-a ținut o ședință de constituire a gospodăriei colective cu mai mulți oameni din sat și unde tata a fost ales primul președinte al consiliului de conducere a gospodăriei colective.

Primul sediu al gospodăriei colective din Tupilați a fost chiar la școală, în clasa din „sus”, un sediu provizoriu, dar sătenii treceau pe la noi pe acasă să facă cereri de înscriere în gospodăria colectivă. La un moment dat se făcuse și coadă la poartă, eu fiind cel care le dădea informații. La câteva săptămâni de zile, sătenii au amenajat un sediu nou în casa lui Ștefăniu, vizavi de Vasile Olaru, casă ce fusese părăsită cu doi ani înainte, după ce acesta se spânzurase din cauza unei fraude date la magazinul din sat. Soția lui, fiind din Vutcani, a plecat la casa părintească. Oamenii din sat au hotărât că, până una alta, casa ar fi bună pentru un sediu provizoriu al gospodăriei colective, deși mulți săteni o ocoleau de câte ori treceau pe lângă ea, spunând că-i casă blestemată și aduce ghinion.

Chiar în acea toamnă, Ion a lui Plăcintă (Done Nedelcu) s-a însurat, imediat după ce a terminat stagiul militar. Băiet isteț Ion, în armată fusese caporal, iar pe Maria, nevastă-sa, a furat-o de la Copăceana, la un bal care s-a ținut a treia zi de Paști.

La bal, Ion a mers cu mai mulți flăcăi din sat și s-a iscat chiar și-o bătaie zdravănă acolo, pesemne flăcăii din Copăceana n-ar fi vrut s-o lase pe Maria la Tupilați. Când a venit din armată gândul lui a fost să-și vândă un juncan la târg, la Vutcani, să-și facă rost de bani pentru nuntă. Și a făcut nuntă mare pe la începutul lunii octombrie, nuntă care a ținut 3 zile și 3 nopți. A cântat foarte frumos fanfara de la Valea Mare! Prima palmă i-a dat-o Mariei fiind încă mireasă, în casa lui moșu Vasile (Bursulică), fratele tatălui meu, ea refugiindu-se la ei după un mic conflict pe care-l avusese rudele venite de la Copăceana,

cu Petrache, fratele lui Ion. Așa, ca de ziua nunții! După nuntă, tinerii căsătoriți au rămas în casa bătrânească, Ion fiind băiatul cel mai mic, iar „bătrânii” retrăgându-se într-un chiler la capătul casei vechi, acolo unde fusese o bucătărie de vară și unde m’am Ileana (Ghildoaica) făcea povârlă toamna din perjele adunate de prin grădină. Casa era veche, acoperită cu stuf, probabil Ion era la a treia generație de locuire. De bătrânețe, ferestrele fiind într-un canat, râdeau cam strâmb la soare, răscoapte rău, date cu lutișor roșu și scorjite de-atâta amar de vreme ce trecuseră peste ele. În camera de curat a fost așezată zestrea Mariei: un pat dublu, pe care a așternut o cuvertură frumos țesută de ea, o masă pe care pusese o față brodată tot de Maria, un scaun, un dulap într-o ușă și-o oglindă de perete. Toate aduse de la Copăceana chiar în ziua nunții într-un car cu boi de către prietenul lui, Leu Buiuc. A treia zi după nuntă, Ion și cu Maria s-au pus pe treabă, au început să schimbe fața casei, au lipit-o, au astupat găurile de șoareci, au mai dat cu var și multe altele. Rămânea acoperișul, care era din stuf și cam vechi. Numai că moș Done nu prea voia să schimbe nimic din casă, mereu bodegănea, uneori mai suduind într-o limbă ce nu prea o știau cei tineri, adică cea bulgară, care se mai vorbea încă prin sat. Nici lui m’am Ileana nu-i prea venea bine când Maria, de altfel femeie harnică, a început să trebăluie prin casa ei. Ion era tare supărat văzând că mama lui nu prea se înțelege cu Maria, iar „cel bătrân”, în zgârcenia lui, mereu îl cicălea, „nu fă risipă când dai la animale”, sau „rupe vreascurile pentru foc mai scurte că se duc pe horn nearse”. Era obișnuit să piseze oamenii. Ion mocnea, uneori își mai vărsa năduful pe Maria, aceasta pesemne îl iubea mult și tăcea, însă de fiecare dată îi dădeau lacrimile când se întâlnea pe drum cu cineva din sat. Într-una din zile, pe la începutul lunii decembrie, Ion se supără nevoie-mare, aruncă de pământ căciula și, cum gospodăria colectivă era abia înființată în sat, se hotărî să meargă și el acolo, la oi, să-și strângă bani pentru casa lui. A doua zi de dimineață, Ion Plăcintă intră cu sfială în sediul noii colective și nici nu intră bine și dă cu ochii de moș Ilie Stan, care era primul socotitor al gospodăriei, un fel de contabil-cașier. Ion îl întrebă:

— Aici e colectiva, bade Ilie?

— Aa, Ioane, dar ce gând te-aduce?

— Păi, bade Ilie, am venit să văd cât pământ a băgat tata în colectivă, căci vreau să merg și eu la oi să câștig ceva bani, să-mi învelesc casa. Moș Ilie, după ce-l privește lung, deschide un catastif, se uită în el, și-i spune:

— Ioane, nici tu și și nici Done, adică tațu, nu sunteți trecuți la colectiv. Nu ți-a zis? Eu îți spui, continuă el, că ar fi bine să te duci acasă să-l iei pe „ăl bătrân” și să veniți să faceți cerere ca să vă înscrieți și voi, că nu-i rău deloc, s-au trecut aproape toți din sat.

Ion trănțește ușa și pleacă supărat, ajunge în fața porții lui, aruncă iarăși căciula de pământ și începe să înjure. Maria îl vede și-i iese înainte:

— Ce-ai pățat Ioane, nu te-au primit?

— Ce să pățesc, Marie, nu avem cerări de intrare în colectivă și nu pot munci la ei.

În acest moment iese moș Done din chiler și țipă la Ion:

— Să nu-mi spui tu ce să fac, eu nu mă înscriu în colectiva lor, îmi muncesc pământul meu câștigat cu trudă, am luptat în două războaie și acu n-o să-l dau lor pi digeaba! Nici pomeneală! Iar tu, Ioane, dacă nu vrei să muncești pământul nostru, du-te la fermă, la gostat, la Fâlcui și muncește acolo, au și acolo oi și boi și vaci și e și aproape de Copăceana. Poate vă și mutați la soacra-ta, la mine văd că nu-ți convine!

Ion, supărat, o ia pe Maria de mână și pleacă în casă fără să spună ceva.

A doua zi, la poarta lui Ion au ajuns mai multe personalități de la raion și de la comună, în frunte cu instructorul comitetului de partid raional Murgeni, Seidăcaru. Înainte de a-l întreba ceva pe Ion, l-a felicitat pentru hotărârea luată cu o zi în urmă, aceea de a pune umărul la consolidarea gospodăriei colective. Ion se uită speriat, fusese luat prin surprindere de această atitudine a mai-marelui de la raion și nu s-a așteptat la asemenea gest, rămânând cam mut. În același timp, primarul comunei Găgești, Negară, prezent și el, îi înmânează

lui Ion o cerere de înscriere în gospodăria colectivă pe care Ion o ia o completează pe genunchi și o semnează fără să clipească. Atunci instructorul Seidăcaru îl îmbrățișează și-i urează succes. Alături, se afla și moș Done, tatăl lui Ion, care a întins și el mâna către primar și a cerut să i se dea și lui o cerere de înscriere. Ion nu gândea nici în ruptul capului că și tatăl său ar putea face gestul acesta, atunci instantaneu Ion aruncă iarăși căciula de pământ, îl ia pe moș Done de după gât, sărutându-l, după care pleacă amândoi la cârciuma din sat.

Au urmat și alții după ei, așa ziceau mulți din sat, pentru că, cel puțin în acea perioadă, roadele muncii lor, de cele mai multe ori, erau mult împuținată, după predarea cotelor obligatorii și împovăraătoare către stat. Ş-apoi la colectivizare, majoritatea locuitorilor din sat nu dețineau suprafețe prea mari de pământ, iar cu mijloacele tehnice existente pe atunci cu greu puteau face față nevoilor unei familii cu 3-5 copii. Nici vorbă să mai pui bani deoparte să-ți cumperi câte ceva pentru îmbunătățirea traiului zilnic. La început, chiar le mergea bine în gospodăria colectivă, toți cei care munceau, primeau de toate: grâu, porumb, fasole, inclusiv miere de albine, vin, brânză, ulei, etc. Atunci a apărut și prima grădiniță de copii din sat, înființată de colectiv în casa lui mam' Frosa Olaru și apoi la Bujavercă, prima educatoare fusese Maria lui Vasile Olaru. Tot atunci au apărut și primele tractoare în sat, I.A.R. cu roți dințate, din fier și Kirovurile rusești. Un sat de țărani gospodari, liberi la început, apoi deveniseră clăcași pe la moșiile boierești de la: Holobaț, Cerchez, Pogoceni etc. Toate familiile din sat dețineau la colectivizare, pe lângă terenul arabil, și diferite suprafețe de pășuni, vii, fânețe, animale de muncă, atelaje, toți își lucrau pământul individual. După ce au intrat în întovărașire și apoi în colectiv, unde nu prea mai țineau cont de pământurile lor, munceau în echipe. Își făceau casele cu clacă. Satul, bogat în vii roditoare, de multe ori vinul înlocuind apa din fântâni, din toamnă până-n primăvară, oamenii lui își duceau viața acum lipsiți de gânduri, nu mai trebuia să aibă grija de cote, de arat, de adunat roadele muncii lor. Acum se ocupa gospodăria colectivă. Și noi copiii eram mai veseli, nu ne scăpa nimic,

pomi, viță de vie, harbuji, porumb de copt și multe altele. Toamna, conderul și cuderca erau la mare căutare, butucii erau identificați cu mult înainte, încât nu prea mai aveau sătenii ce să culeagă, mă refer la cei care aveau aceste soiuri de struguri. Iar în răstimpul dintre două deplasări pe la cireșul lui Petruș ori la zarzărul lui nea Mihai Aftene jucam fotbal. Activitatea sportivă din sat se reducea aproape în exclusivitate la fotbal. Acesta se juca pe maidan, pe drumurile de pământ, în curtea școlii și pe terenul de fotbal amenajat pe șesul satului. Am avut în vremea copilăriei și adolescenței mele o pasiune pentru fotbal. Despre amintirile legate de cel mai îndrăgit sport aș putea vorbi chiar foarte mult. Meciurile începeau în fiecare zi, pe la ora 16, după amiaza, în toate zilele săptămânii, în afară de duminică, atuncea se ieșea la fotbal pe la ora 10. Doar întunericul avea puterea să ne alunge. Talentul înăscut al multor tineri din sat au făcut ca echipa din Tupilați să facă performanță, ajungând să joace în multe competiții locale.

Nu era duminică să nu fim pe șes, uneori având meciuri chiar cu satele din jur. De obicei, prima dată juca echipa de seniori, noi cei mai mici chibițam pe margine. Ne-am făcut teren adevărat, cu porți cu bare din lemn de salcâm, cam strâmbe, dar rezistente la șutul năprasnic al lui Jan Picherea, iar gazonul natural rezista și la o ploaie de o săptămână de zile. Cu o minge adevărată din piele ne-am întâlnit mai târziu, eram prin clasa a VII-a, grație părintelui Bărnovescu, care ne-a adus o minge de la Bârlad, însă ne-a rugat să nu jucăm în timpul slujbei. Am promis că așa vom face.

Mergeam pe jos la: Găgești, Peicani, Valea lui Darie, pentru meciurile în deplasare. Toată ziua era pierdută, cu drumul de plecare, cu meciul și drumul de întoarcere, ajungeam acasă frânți de obo-seală, de multe ori nici de mâncare nu ne mai ardea. Poate de vreun harbuz sau de ceva perje pârguite, pentru a ne obloji setea. Rar se întâmpla ca echipa din Tupilați să fie învinsă, poate doar câteodată de cea din Peicani, care avea și ea jucători buni, dar cel mai bun era portarul lor, Nicu Goanță. Nu scăpa nimic. Se punea multă patimă și suflet tot timpul jocului, încât nimeni nu ne putea sta în cale. N-a

avut nimeni statut de vedetă, poate doar doi dintre ei, Sava și cu Jan. Eram antrenați cu gândire și mentalitate de învingători. Cei mai în vârstă și mai buni își formau echipa, unul în stânga și unul în dreapta, până se epuiza grupul de jucători. Nimeni nu rămânea pe margine. Eu cred că aura asta de luptători și de învingători în viață am câștigat-o și de la sport. În fond ce-i viața? O luptă încrâncenată pentru a învinge greutățile vieții, pentru a izbândi. Viața ne-a călit, cum s-ar zice. Din nefericire, am fost nevoit a mă lăsa de sportul acesta încă din anul doi de facultate, când, în timpul unui meci jucat în luna ianuarie pe terenul Institutului Agronomic, fiind alunecos, un jucător din echipa adversă, punându-mi o piedică, din cădere m-am accidentat destul de grav, facturându-mi mâna stângă.

Tot în aceeași perioadă mai apăruse o speranță în sat, a fost ziua în care niște ingineri petroliști au început unele prospecțiuni geologice în apropiere de Popeni, lângă fostul conac Cerchez. Pentru că stăteau în sat la noi, în gazdă la moș Vasile Done, acesta ducându-i în fiecare zi la Popeni cu căruța, treceau în fiecare seara pe la poarta noastră. Găsiseră petrol la o adâncime de peste 3000 m adâncime și gaze naturale, tot cam la aceeași adâncime. Unul dintre ingineri, Nicu, așa i se spunea, ar fi vrut să rămână în Tupilați și să se căsătorească cu educatoarea de la grădinița din sat, Maria, de loc din Băsești, ce stătea în gazdă la m'am Márea Manolache. Petrolul n-a putut fi exploatat atunci, din lipsa tehnologiei de forare la peste 3000 de metri adâncime, nefiind rentabil, ideea fiind abandonată și de atunci nu s-a mai întâmplat nimic, iar gazele naturale, la fel, urmând să fie exploatate mai târziu, ceea ce nu s-a mai întâmplat niciodată. Păcat că acel vis al locuitorilor din zonă a fost abandonat și nu au fost reluate prospecțiunile, iar exploatarea gazelor de șist de către concernul american Chevron, ar fi putut fi reluată acum câțiva ani, însă unele interese obscure au stopat și acest vis. Toți oamenii din sat vorbeau atunci că vor veni sondele și la noi și vor fi angajați muncitori, vor avea leafă și-și vor da copiii la școli, se va asfalta șoseaua și vor veni autobuzele. Dar n-a fost să fie așa, atât

satul nostru cât și satele de primprejur n-au avut nici o șansă la dezvoltare și după doi ani inginerii au plecat, iar de atunci n-a mai auzit nimeni de ei și de acele prospecțiuni geologice.

Abia în anul 1975, pe la 1 martie, a ajuns primul autobuz la noi în sat, cu cursă regulată, Bârlad-Tupilați, iar asfaltul, 36 de ani mai târziu, în anul 2011. Până atunci fusese un adevărat calvar deplasarea la halta Dodești ori la gara Roșiești pentru a ajunge în cel mai apropiat oraș, Bârlad sau Vaslui. Și așa cum spuneam, au mai fost și alte situații în care optimismul era prezent în viața locuitorilor din sat. O dată cu înființarea școlii generale de 7 și apoi de 8 clase, oamenii au realizat că aceasta ar putea fi salvarea lor, le poate lumina mințile copiilor și așa vor duce o viață mai bună. Fiind foarte receptivi chiar de la început, au fost bucuroși să-și trimită copiii la școală, o caracteristică ce am constatat-o multă vreme la gospodarii din sat prin anii '70 chiar era o întrecere între familii și o mare fală să-și dea care mai de care copiii la școli înalte. Așa am început și eu sa-mi fac gânduri și planuri de viitor, la ce liceu ori școala tehnică voi merge și chiar și la ce facultate voi merge, deși nu prea speram vreodată să ajung decât cel mult mecanic de tractoare și mașini agricole. Însă toate aceasta s-au făcut cu foarte mari eforturi financiare și materiale din partea părinților și a noastră, nevoiți de multe ori să mergem pe jos până la gara Roșiești ori halta Dodești pentru a ajunge la cel mai apropiat tren. Unul dintre inginerii agronomi veniți în sat după colectivizare, Ioan Ciulei, un om deosebit, a avut un rol important la inițierea unor tineri din sat pentru a merge mai departe la școli înalte, chiar și cu tatăl meu a avut multe discuții pe această temă.

III.2.2. NEA COSTICĂ CIURARU

În acea perioadă, mai mulți concetățeni, inclusiv cu tatăl meu, se tot întrebau, de ce în sat la noi nu sunt și romi. Încă de pe timpul lui Cuza, după ce au fost dezlegați de pe moșia Tupilați, ȝiganii plecaseră și n-au mai revenit niciodată în sat. Asta chiar din vremuri de demult, acest lucru constatându-l multe personalități care au analizat

etnografic localitatea. Era o întrebare care a stârnit un real interes, pentru că toate satele din jurul nostru, mai apropiate ori mai îndepărtate, aveau din belșug această etnie. Răspunsul pe care l-am primit și a fost constatat chiar de mine, e acela că cetățenilor din satul nostru nu prea le plăceau intrușii, toți cei care veneau în sat, indiferent de etnie, chiar români fiind, prin căsătorie din alte localități, se simțeau străini. Nu rezistau! Chiar și mama mea a simțit acest aspect, ea fiind din Tămășeni. Să nu se înțeleagă greșit, nu-i nici o aluzie ori ură de rasă, eu am vrut doar să deslușesc acest mister și pot spune că am cunoscut oameni respectabili din această etnie pe care i-am apreciat, ceea ce va reieși și din relatarea mea. Pe la începutul anilor '60, primăvara de vreme, veneau în zonă multe corturi cu țigani căldărari de prin partea Tecuciului, de pe la Ivești de Galați, bulibașa fiind unul Stănescu. Se așezau pe șes, de o parte și de alta a Elanului, bărbații ocupându-se cu spoitul cazanelor de țiucă. La cazanul de țiucă de la C.A.P. lucrau cam o lună de zile, dar mai lucrau și prin sat, spoiau ceaune, tigăi etc., iar femeile se ocupau cu ghicitul în ghioc, cărți, zodii etc. După ce-și terminau treaba, plecau și veneau în anul următor. Și totuși, înainte de colectivizare, prin anul 1954, a poposit în sat, venind de la Bărboși, un rom lăutar, cam tuciuriu, cu numele de Costică Ciuraru, membru de partid, care s-a și căsătorit cu tanti Ruxandra (Ciurărița), cea care avea un picior mai scurt și șchiopăta destul de accentuat. Om muncitor și respectuos nea Costică Ciuraru, implicat mult în politică, partidul comunist văzuse în el un om de nădejde, probabil de asta l-a și trimis în sat la noi, în vederea definitivării acțiunii de colectivizare. După înființarea „colectivei”, tatăl meu l-a angajat ca paznic șef, având o rază mare de activitate, se întindea de la tarlăua vutcănenilor, trecea pe la Cănepărie și ajungea până pe Valea Elanului. Îmi amintesc multe lucruri bune despre el, ultima întrevvedere cu el în acei ani, eu fiind un copil, era prin anul 1962, când în zona sa de activitate avea și harbuzăria de pe șes, înființată lângă terenul de fotbal, iar noi copiii i-am creat mari bătaii de cap, situație după care a fost pus în discuția consiliului de conducere al G.A.C., pentru neglijență în serviciu. Într-una din zile, mă oprește nea Costică Ciuraru să mă întrebe dacă știu ceva despre

cine ar fi putut să strice harbujii, spunându-mi că are probleme și va fi dat afară din funcția de paznic dacă nu prinde făptașii. Eu, puțin încurcat, m-am făcut că nu știu nimic și am rupt-o la fugă. Nu mai știu ce s-a întâmplat atunci, însă cert este că, peste câțva timp, nea Costică Ciuraru a plecat din sat, părăsind-o pe tanti Ruxandra, și nimeni nu a mai auzit de el multă vreme. Anii au trecut, și peste cam 20 de ani, într-una din zile fiind la părinți cu familia în sat, mă întâlnesc cu nea Costică Ciuraru, în fața prăvăliei lui nea Sandu. Venise cu niște treburi și dorea să mai vadă pe unii din sat, să bea un vin la prăvălie, să-l vadă pe nea Sandu și pe tatăl meu, având un respect pentru ei, din perioada cât lucrase la colectiv. Deodată dă cu ochii de mine și mă întreabă:

— Tu nu cumva ești Lică a lui nea Nedelcu?

— Da, îi răspund eu! Măi, măi, să fie, să nu te mai cunosc! De fapt erai un țânc când eram și eu pe aici! La fel i-am spus și eu, și dumneata te-ai schimbat, erai mai alb la față și mai negru la păr, acum e invers, ești mai alb la păr și mai negru la piele! A zâmbit și m-a bătut pe umăr. După ce am mai discutat noi una alta și-a adus aminte și m-a întrebat răspicat: de ce n-ai vrut să-mi spui atunci adevărul despre cine a fost în harbuzărie și nu l-ai dat în primire pe Mihai? Am avut de suferit atunci, știam că și tu ai fost acolo, dar m-am gândit că vei avea probleme cu tatăl tău și n-am spus nimic, dar și tu ai făcut bine că nu mi-ai spus și nu l-ai pârât pe Mihai, de aceea te-am apreciat mult și nu ți-am purtat ranchiună niciodată.

— Îți mulțumesc, nea Costică! După un timp îl întreb:

— Dar de ce ai plecat din sat la scurt timp și ai lăsat-o pe tanti Ruxandra?

— Hai să-ți spun, adevărul, două au fost motivele: în primul rând nu m-am putut acomoda de loc în sat, oamenii sunt deosebiți, harnici și iuți la mânie, însă nu puteai scoate o vorbă de la ei, iar eu nu puteam rezista ca paznic, se fura pe rupte, iar în al doilea rând, Ruxandra mea nu putea face copii. Eu iubesc foarte mult copiii și așa că am plecat la Albești, m-am căsătorit cu o pirandă de-a mea și am până acum 8 copii, iar dacă dă Dumnezeu mai fac vreo 4-5!

Să tot fi avut atunci vreo 65 de ani nea Costică și tare aș fi vrut să știu dacă și-a îndeplinit visul!

III.2.3. TIMPUL NU IARTĂ

Se spune că timpul rezolvă totul. Mulți copii, pe vremea mea, voiau să meargă la școală, dar nu aveau cum. Unii dintre noi am făcut eforturi mari, pentru a ajunge pe treapta educării, cât mai sus, pentru a ne găsi rostul în viața și familie. Eu am avut o șansă la vremea mea. Din cele două trenuri care făceau cruce în gara Roșiești, l-am luat pe primul care a mers la Vaslui apoi la Iași. Eram deja în anul al IV-lea de liceu tehnologic, într-o practică la fostul C.A.P. Găgești. Și cum toți ne amintim toate începuturile din viețile noastre, mi-am amintit și eu, prima zi de școală, prima zi de muncă... Mai zilele trecute amintindu-mi de „primele dăți”, încerc acum să relatez câteva amintiri dragi, influențat fiind și de unele scrisori găsite în podul casei din Tupilați, scrisori uitate de vreme, trimise prietenei mele din tinerețe, Maria. Ofer în întregime relatarea mea din anul 1969, în semn de elogiu adus tinereții: „Am știut dintotdeauna că te voi întâlni. Chiar te-am întâlnit la un spectacol în sala de ședințe a C.A.P., folosită uneori drept cămin cultural. Într-o comună anonimă, o sală întunecată! Era vară și sufocant de cald, la început de august, de sărbătoarea creștin-ortodoxă „Schimbarea la Față”, unde, împreună cu Lică Ciobotaru, am mers la iarmaroc la Murgeni, iar la întoarcere, în ultimul autobuz care făcea curse regulate în acea zi între Găgești și Murgeni, am întâlnit-o pe Nela, sora ta, care venea și ea tot de la Murgeni. După câteva discuții neinteresante am aflat că mai are o soră mai mare, Maricica, care este angajată la grădinița din sat. O scânteie mi s-a aprins atunci și n-am mai scos nici o vorba până la Găgești, deși Nela aștepta o propunere concretă din partea mea.

Da, erai pe atunci educatoare la grădinița de copii și te-am zărit într-o dimineață, trecând în șareta tatălui meu, ținând copiii de mână în curtea unei case vechi, ce devenise Grădinița de copii a satului Găgești, înființată de C.A.P. Găgești în anul 1967. Ne-am întâlnit

la ieșire, după terminarea spectacolului, în fața căminului cultural și te-am întrebat timid dacă tu ești cea pe care o văzusem cu câteva zile înainte, jucându-te cu copiii. Înainte să înțeleg cine ești, ți-am recunoscut conturul trupului. Prelung și subțire. Erai îmbrăcată într-o rochiță înflorată, cu dantelă, parc-o văd și astăzi.

— Ridică-ți ochii!, îți șopteam, cu multă distanță între noi. Rușinată, ai ridicat privirea pentru câteva secunde, după care ți-ai ațintit ochii în pământ. Doar în jos! Te-ai apropiat tot mai mult și, pentru o clipă, am crezut că vei pleca fără să întrebi cine sunt și fără să-ți iei la revedere. M-am temut, fiind multă lume, aș fi putut să te pierd. Am făcut amândoi câțiva pași timizi, am ieșit în stradă, ne-am privit câteva clipe și ne-am dat întâlnire a doua zi. Chiar în fața Grădiniței de copii. Ne-am revăzut a doua zi, luni, spre seară, după program, așa cum ai spus tu. Când te-am revăzut, îmi era teamă să nu-ți fi schimbat părerea și înfățișarea, iar eu să-ți fi uitat chipul. Aveai însă sentimentul acela de neîncredere..., se citea de la distanță în ochii tăi.

— Să știi că te-am văzut cândva într-un vis, mi-ai spus cu glasul tău adânc și cald. Nu-mi venea să cred ce auzeam, să am eu noroc să cuceresc o fată așa drăguță! parcă-i un vis aievea, mi-am spus în gând. Într-un târziu am plecat împreună să ne plimbăm. Mi-am dat seama și am fost sigur că, într-o noapte, mi-am visat sufletul pereche... Tu ai continuat să îngâni câteva cuvinte, m-ai luat de mână și ai mers înainte fără să privești înapoi. Ne-am urcat în șareta cu care venisem, cu acel cal roib, care nu a mai așteptat să ne așezam pe scaun și a luat-o la trap. Țin minte că tu ți-ai julit puțin unul dintre genunchi, nu știu cum, poate din prea multe emoții sau poate de la atâtea rugăciuni din noaptea de dinainte ca să ne întâlnim, poate! Ochii tăi negri, curați și obosiți de la atâtea privit în calea mea, s-au întâlnit cu ai mei, căprui și injectați de vântul ce-mi tăia fața de la mersul în galop al calului, venind spre tine. Tu te-ai înghesuit cu grijă lângă mine și m-ai luat de mână. Tremurai! Mi-ai strâns mâna mai tare și când mi-am făcut curaj să te privesc, zâmbeai. Ca și cum mi-ai fi fost oglindă, am zâmbit la rîndul meu și te-am îmbrățișat stângaci. Te-am ținut multă vreme așa, nici nu observasem că ieșisem de mult din sat, fiind undeva pe

câmpul ce duce spre Peicani, dincolo de Elan. Speriată, te-ai uitat la ceas. Trebuie să ne grăbim, e târziu, aproape se întunecase și trebuie să ajung acasă, însă mai întâi trebuie să-ți vorbesc, ai spus tu, puțin răstită la mine.

— Știu deja, simt la fel și știu ce-ai să-mi spui. Parcă ne cunoaștem de-o veșnicie și chiar am început să te îndrăgesc și n-aș vrea să te pierd, adaug eu.

— E prea frumos să se adeverească visul meu, te apreciez și eu, ai spus tu. Trebuie să ne cunoaștem mai bine și nu trebuie să ne grăbim. Trecusem de satul tău, Peicani, și de casa părinților tăi, de minute bune, îndreptându-ne spre Giurcani. De fapt mergeam spre aiurea, nici nu știam pe unde suntem. Deodată, mi s-a frânt glasul, pe lângă noi s-a apropiat în mare grabă o altă șaretă cu un cuplu proaspăt logodit, cunoscut de altfel de noi, fiind din aceeași localitate. Erau cei doi viitori soți, Mocanu Valentin și cu viitoarea lui soție, Nuța, care ne-au întrebat unde mergem? Știu că nu am putut scoate niciun cuvânt, nici unul dintre noi, amuțisem. Mi-am acoperit ochii de rușine iar tu mi-ai cuprins palmele cu ambele mâini și mi le-ai sărutat, zicând:

— Nu-ți face griji pentru că și ei, la început, au fost tot la fel, stângaci ca noi.

— Așa-i, am spus eu, fără să-mi dau seama că deja era întuneric. Apoi te-am luat în brațe și te-am ținut atât de strâns, încât tot ce-a fost rupt pe moment în mine s-a sudat la loc. Dacă te gândești la altceva, încă nu este timpul, ai rostit tu cu un glas subțire, abia perceput de mine. Întâi trebuie să ne mai rătăcim unul de celălalt, să învățăm să respirăm. Cuvintele tale parcă prevesteau ceva. Spuse în șoaptă, îmi pierise și mie glasul, am priceput atunci că aveam lângă mine o persoana deosebită, cu principii și cu mult bun simț, dar care nu va fi niciodată a mea. Târziu în noapte, urmărind cum se ridică spre bolta întunecată aburii respirației noastre, te-am lăsat în fața porții tale, desprinzându-mi cu greu mâinile de după talia ta subțire”.

La distanță de aproximativ doi ani, după vacanța de iarnă, o altă relatare ce reprezintă o nereușită și o părere de rău: „Eram singur în gara Bârlad, așteptând același tren care mă dusesese la București cu un

an și ceva în urma. Stăteam pe-o bancă lângă gară, citeam ceva, nu mai știu ce, iar tu te-ai apropiat de chioșcul de ziare din fața gării, venind în fugă, neștiind că sunt eu, camuflat de ziarul pe care-l țineam în mână, m-ai întrebat: -Nu știți dacă a plecat trenul de Iași? Erai tare grăbită. Am răspuns că nu știu, eu merg la București. Imediat ți-ai dat seama cine sunt și, rușinată, ai trecut mai departe, fugind spre casa de bilete. La un moment dat, pe peron, ai venit lângă mine și văzându-mă supărat, ai trecut pe lângă mine, neștiind cum să intri în vorbă. Ai scăpat intenționat o plasă din mână sperând că eu îți voi da ajutorul. Chiar așa a și fost, ne-am aplecat amândoi în același timp, atingând-ne mâinile fine și reci, probabil de emoție, începusem să tremurăm.

— Altădată îmi spuseseși că ești prea sinceră, de aceea ai mâinile așa reci! i-am spus eu. Acum, fiind ger, mânușile din lână, împletite de mama mea, nu mai fac față, ai replicat tu. Când te-am privit, zâmbeai. Speriat, deodată, am privit ceasul de pe peron, pesemne că m-am temut că nu mai aveam timp să discutăm și în curând trenurile noastre vor sosi în stație. Aici făceau cruce atât trenul care mergea la București, adică cel în care trebuia să urc eu, cât și cel care mergea spre Iași, adică cel în care trebuia să urci tu. În clipa următoare, trenurile noastre au ajuns fiecare la alt peron. N-am putut să ne spunem decât „bună”! Trebuie să ne grăbim, am spus eu, ambele locomotive fluierau sosirea în stație iar noi nu apucasem să vorbim nimic despre planurile noastre și nici despre ce intenții avem în perioada următoare. Ai reușit să îngâni câteva cuvinte:

— E așa de greu pentru mine și așa fi avut atâtea să-ți spun dar nu mai avem nici un minut la dispoziție. Asta e! O să aștept, ai spus tu în șoaptă. Aici, sincer, n-am înțeles vorbele tale.

— Știu, la fel și eu așa fi avut atâtea să-ți spun! Deodată ni s-au frânt glasurile la amândoi și n-am mai scos nici un cuvânt. Am sperat pentru o clipă că ne vom urca în același tren, nu conta în care, ai început să plângi, iar eu ți-am șters temător cu batista lacrimile care șiroiau neîncetat. Am tresărit la un moment dat amândoi, atunci când sirenele locomotivelor au anunțat plecarea din stație. Și, deși ai întins mâinile spre mine, ne-am despărțit fără să înțelegem rostul acestei întâlniri,

hărăzite poate de destin, total neprevăzute, dar nefructificate de noi. Grăbindu-ne să urcăm în trenurile care ne vor duce în locurile unde vom rămâne pentru totdeauna. Din vagoanele care se șteau unul după altul, mi-am întors privirea și te-am zărit în lumina vagonului ce se întretăia cu cel în care eram eu. Ți-am făcut semn cu mâna tremurândă, iar tu, cu cele trei degete ți-ai făcut semnul crucii și probabil te-ai rugat pentru viitorul nostru. O speranță a înflorit atunci în mine, însă văzând că cele două trenuri se îndepărtează tot mai mult, am remarcat, pentru ultima oară, că drumurile noastre nu se vor mai întretăia niciodată și am simțit măhnirea omului fără de nădejde”. Dar anii au trecut și atât eu cât și colegul meu Lică Ciobotaru, cel căruia-i plăcea mult de Maria, soarta a fost potrivnică iar destinele noastre au avut altă traiectorie. Amândoi am terminat facultățile începute, mergând fiecare pe drumul lui în locurile pe care le-am ales în urma repartiției guvernamentale. Așa am epuizat un capitol din viața mea.

III.2.4. HAIHUI PRIN CAPITALĂ

În anul 1970, după ce am dat bacalaureatul, am plecat din sat împreună cu colegul și prietenul Lică Ciobotaru, într-o dimineața, la ora 05.45, cu autobuzul care mergea la gara Bârlad, pentru a ne înscrie la facultate, la Iași. Ce-i drept, pe drumul greoi spre Bârlad, cale de aproape 60 km, cu un autobuz plin ochi, vechi și prăfuit, care făcu aproape două ore, ne-am răzgândit, hotărându-ne să mergem la București. Am luat din gară un tren personal, cu plecare spre București, la ora 8:25, ne-am dat jos pe la ora 13:30 din trenul personal 6602, am traversat în grabă strada din fața Gării de Nord și am întrebat amândoi, în stânga și-n dreapta, de o stradă. Voiam să-l găsim pe fratele mamei, Vasile. Acesta era de mult plecat în București și stătea cu chirie într-un cartier cu multe case vechi, numit Ferentari, pe strada G-ral Eustațiu, la nr. 14. Nimeni nu știa de acea stradă, de fapt căutam acul în carul cu fân, neavând nici un indiciu într-un oraș atât de mare. Ne-am fi bucurat tare mult să-l găsim, aveam mare nevoie de el, atât eu cât și colegul meu de școală generală, Lică Ciobotaru, fie-i țărâna ușoară. Ne trezisem în

plină zi de vară, amândoi într-un oraș mare, București, năuțiți fiind, cu câte un dosar la subțioară pentru a da examen de admitere la facultate, eu la Medicină Veterinară iar el la Horticultură, facultăți ce aparțineau de Institutul Agronomic „Nicolae Bălcescu”. Eu veneam a doua oară în Capitala țării, prima dată o vizitasem cu ocazia unei excursii organizate de școală la terminarea primului an de liceu. Nici acum și poate niciodată n-aș mai fi venit aici, poate doar în trecere, dacă pe ultima sută de metri, în autobuz, înainte de a ajunge în gara Bârlad, nu ne-am fi schimbat opțiunea, poate din naivitate ori joacă de adolescenți, gândindu-ne noi că ar fi mai bine să mergem la București, acolo fiind mai multe locuri la admitere, avem mai multe șanse de reușită, și deci să nu mai mergem la Iași, așa cum stabilisem inițial cu părinții noștri. Dar destinul a făcut să reușim amândoi la facultate, deși concurența a fost foarte mare, cam 12 candidați pe un loc la facultatea mea și cam 8 pe un loc la facultatea lui Lică, altfel nu știu ce ne-am fi făcut și nu cred că ne-ar fi fost prea bine și cu siguranță ulterior aveam alte trasee în viață decât cele stabilite inițial. Cel puțin 10 taximetriști și mai mulți cetățeni pe care i-am întrebat din zona gării, nici unul nu auzise de acea stradă. Obosiți fiind, am luat autobuzul 105 și ne-am deplasat către Institutul Agronomic, unde am întâlnit câțiva colegi binevoitori, dându-ne toate informațiile necesare pentru a ne înscrie la facultate și a ne caza la căminele studențești.

La revenirea în București pentru începerea cursurilor din primul an de studiu, pe data de 1 octombrie, tot în Gara de Nord, de data aceasta singur, am reluat căutarea acelei străzi, având și câteva informații în plus de la mama mea, am reușit în cele din urmă să ajung acolo. Tramvaiul 8, care mă adusese pe o stradă ce întretăia strada cu pricina, mă lăsase în fața cinematografului Ferentari, acolo unde coada la biletele de intrare la film se întindea până afară, în stradă. Mi-aduc aminte că rula filmul *Winnetou*, cu Old Shatterhand. Deodată, la colțul cinematografului, o bătrânică, ulterior am aflat că se numea Mica, bătea de zor într-o cutie de pantofi pe care o ținea în mână stânga și striga:

— Bomboane agricole avem, de bostan sau de floare! Cine mai dorește, cine mai dorește...? Clienții nu prea țineau cont de sugestii și le alegeau pe cele de floarea soarelui, fiind mai ieftine, 10 bani cornetul, iar cele de dovleac, 20 de bani, care erau și mai bune. Nu m-am putut abține și am luat și eu un cornet cu semințe de dovleac. Lângă femeia în vârstă, o copilă brunețică sărea coarda, când deodată aceasta se răstește la ea:

— Ia mai lasă naibii tu coarda aia și mai pune mâna pe o carte, că numai la joacă ți-e gândul! Fata însă îi răspunde răspicat: -Pentru mâine nu ne-a dat lecții de făcut. Femeia în vârstă imediat o taxă:

— Dar ce, eu te-am întrebat de lecții? Pune mâna și mai rupe niște foi dintr-o carte, că nu mai am cornete pentru semințe și pierd clienții. Fata plecă în mare grabă și nu mai știu dacă foile aduse femeii erau din cărțile ei de școală. Am plecat pe strada atât de mult căutată, către unchiul meu, Vasile, cu gândul de a mă întoarce cât mai repede pentru a mai cumpăra niște bomboane agricole, căci bune mai erau. O stradă pietruită și cu un trotuar deteriorat a făcut ca deplasarea mea să fie cam anevoioasă, ajungând totuși relativ ușor în dreptul porții, la nr 14. Am deschis sfios poarta și am intrat într-o curte destul de mare, în care erau înșirate mai multe căsuțe. Aveam să aflu ulterior că unele dintre ele erau închiriate și unor fete ce învățau la o școală profesională de meserii din București. Aici am văzut imaginea unui cartier vechi, fără utilități, fără canalizare, apele reziduale se scurgeau pe o rigolă direct în stradă și n-a mai rezistat mult, fiindcă prin anii '80 a fost demolat în totalitate. Din pragul unei uși deschise, soția unchiului meu, Vasile, pe care o chema Maria (fie-le țărâna ușoară la amândoi!), strigă către soțul ei:

— Vasile! E un băiat la poartă care seamănă cu tine, ia vezi, cine-i? Făcând câțiva pași prin curtea pietruită, o altă ușă se deschise, cea a fetelor în gazdă de la Școala tehnică de Cooperatie, una din fete zâmbind, îmi face semn cu mâna și îmi urează un călduros bun venit! Nu știam unde să-mi îndrept privirea, la tanti Maria, care mă aștepta împreună cu unchiul Vasile cu brațele deschise în pragul casei lor, ori la fetele care mă priveau de vizavi, curioase, cărând cu greu un geamantan din carton și care mă apleca rău de spate...?!!

Am intrat în casa cochetă și frumos amenajată a unchiului Vasile care, văzându-mă pentru prima dată, nu mai prididea cu săruturile de bună vedere, dându-i serios lacrimile. Ba m-a luat și la întrebări: – Unde-ai stat până acum, de ce nu ai venit până acum la noi? După ce le-am povestit toată pățania prin care am trecut ca să găsesc strada unde locuiau, ne-am bucurat împreună de cele mai plăcute momente din viața mea. Mi se părea atunci c-am ajuns într-o altă lume, nu-mi venea să mă mai despart de ei niciodată, impresionându-mă atât de mult căldura și bunătatea lor și pentru că ei nu aveau copii, mi-au propus să mă înfieze imediat pentru a avea buletin de București. Nu le-am dat nici un răspuns atunci, pe mine nu prea mă interesa Bucureștiul, ci facultatea, nu știam ce să cred, le-am spus că mai vorbim pe subiectul acesta, norocul meu a fost că atunci fiind într-o zi de duminică m-a rugat Luna, înainte să plece la culcare, să mă odihnesc și eu un pic după atâta drum, altfel am fi sporovoi toată noaptea și poate am fi pus la punct și planul înfierii după ce băusem un vin roșu tulburel, de la noi, adus de mine într-o damigeana din sticlă împletită cu rafie.

Îmi amintesc că am plecat în grabă de la ei, dis-de-diminează, că-rând geamantanul după mine, noroc că acesta se mai ușurase prin golirea vinului, am parcurs același traseu până în stația de tramvai de lângă Cinema Ferentari, destul de departe de strada unde stătea unchiul Vasile, și era prea devreme s-o găsesc iarăși pe bătrâna Mica în fața cinematografului cu pricina, cu semințe de floare sau dovleac, ca să pot să mai gust un pic din bunătățile ei. Am ajuns la Institutul Agronomic pe la ora 8:00, acolo unde mă aștepta Lică Ciobotaru, întrebându-mă imediat: -Unde ai întârziat atâta timp? Chiar intrasem în panică, îmi spuse el. Cu o zi înainte, după ce ajunsese în Gara de Nord, ne despărțisem și ne dădusem întâlnire spre seară, la Institut. După ce i-am povestit toată aventura mea, el a plecat la facultatea lui iar eu m-am întâlnit cu doi colegi cu care mă împrietenisem la admitere și am mers împreună la Facultatea noastră, undeva pe Splaiul Independenței, pentru a face formalitățile inerente unui nou început. Cam după o oră, ne-am îmbarcat într-un autobuz vechi, ce scârțâia din toate încheieturile, și am plecat într-o direcție necunoscută, în practică

agricolă, de fapt muncile agricole de la începutul fiecărui an de studiu, iar după ce am mers vreo 200 de km, aproape toată ziua, ca prin vis îmi amintesc, fiind seara, destul de târziu, am trecut și printr-un oraș, ulterior am aflat că se numea Călărași, oraș de care voi fi legat ulterior toata viața. Am traversat Dunărea cu bacul pe la Chiciu-Ostrov, am ajuns în cele din urmă la locul de practică agricolă, I.A.S. Ostrov, județul Constanța, cu specific vița de vie pentru struguri de masă.

Am fost cazați toți băieții într-un dormitor improvizat, un fost grajd de vite. Am stat acolo o lună de zile, până la 1 noiembrie, când a și dat prima ninsoare, culegând struguri de masă pentru export, o activitate care mie nu-mi era de loc străină, chiar plăcută, aș putea spune. Noi băieții culegeam strugurii în funcție de soi, iar fetele, într-o hală imensă îi fasonau și-i așezau în lădițe speciale din lemn. Aici am apreciat calitatea și umanismul celor cu care am venit în contact, a viitorilor colegi de facultate, legând multe prietenii ce s-au menținut pe toată perioada studiilor. Îmi amintesc că într-o seară, unul dintre profesorii îndrumători de practică, a venit în dormitorul nostru, lung cât o zi de post, și a strigat din fața ușii către noi: ia sa iasă la interval cel care vrea să se nenorocească peste două zile în Călărași?

La un moment dat, văd că unul dintre colegi, spășit, rușinat, iese în față, neștiind ce să spună. Acesta a ținut în secret faptul că se căsătorește și nu ne-a spus că trebuie să meargă la Călărași, neavând curaj nici să-i spună îndrumătorului de practică, acesta aflând de la telefonul dat de viitoarea lui soție, care văzând că nu mai apare pentru a face cununia civilă, l-a căutat disperată. Oricum, multe glume s-au făcut pe seama asta, iar fostul coleg Dodică s-a „nenorocit” încă din anul I de facultate, fiind din Topoloveni-Pitești și căsătorindu-se la Călărași.

De la practica agricolă am plecat chiar și cu niște bănuți în buzunar, pentru că cei de la I.A.S. ne-au apreciat și ne-au remunerat munca prestată. În schimb, tot aici, am putut să fac diferența între colegii născuți și crescuți la oraș și cei proveniți de la țară, așa cum eram eu, în sensul că cei de la oraș erau neîndemânatici la muncile agricole, însă am mai observat ceva: atunci când au dat de licoarea bahică, căci acolo erau cramele pline cu vin, unii dintre ei parcă văzuse pentru prima oară

în viață vin, ceea ce m-a dus cu gândul la faptul că nu avuseseră parte de nici o degustare de vin așa cum o făceam noi cei de la țară aproape în fiecare zi, chiar copii fiind.

În prima vacanța de vară, în anul următor, am ajuns acasă mai târziu cu vreo două săptămâni decât Lică Ciobotaru. Îmi amintesc că era de Sfântă Măria, iar după ce am poposit de pe drum, obosit după vreo 17 km parcurși pe jos de la halta Dodești, mama îmi spune: – Vezi că a început balul la școală, este organizat de Gică a lui Șul și a venit și Lică. Lică Ciobotaru, adaugă ea, crezând că n-am înțeles, pentru că și pe mine mă striga tot Lică, deși numele meu de botez era Vasile, față de el care era botezat Lică. Nu stau prea mult pe gânduri și fiind seară, destul de târziu, după ce înfulec o bucată de plăcintă poale-n brâu, făcute de mama special pentru mine, beau și un pahar cu vin roșu scos proaspăt din butoi de tata, ajung și eu la bal. Prin mulțimea de băieți și fete care dansau un tango în acel moment, așa ca pe la noi, l-am zărit în praful ce-l tăiai cu cuțitul pe Lică, dansând c-o fată și pe care o ținea atât de strâns în brațe, crezând că n-o să-i mai dea drumul niciodată. Dar n-a fost să fie așa, fata care dansa cu el, văzându-mă, s-a desprins imediat din brațele lui și s-a îndreptat grăbită spre mine, mi-a urat bun venit, m-a luat în brațe, și după aceea nu mi-a mai dat drumul toată seara. Spre disperarea lui Lică, pe care l-am văzut pentru prima dată în viață tare mâhnit. Am realizat mai târziu că eu i-am influențat destinul, prima dată când am ținut morțiș să mergem la București, iar a doua oară, acum, la bal, când i-am „sufat” fata cu care ar fi dorit să se căsătorească. Nu știu să-mi fi purtat ranchiună vreodată, cert este că niciunul dintre noi nu s-a căsătorit cu acea fată.

III.2.5. UNCHIUL, DONE NEDELCU

Cu un trup firav, ce purta povara celor 68 de ani de viață și a celor zece ani petrecuți în lagărul de concentrare ca prizonier de război în Siberia, cu o tolă plină de amintiri, parcă-l văd și acum intrând pe poartă, pășind sfios, să n-o deranjeze pe mama, care spăla rufe într-o balie din lemn în fața casei, unchiul Done, căci despre el este vorba,

fratele mai mare al tatălui meu, ieșise recent la pensie și venise în sat să-și trăiască ultimii ani, iar prima vizită o făcea la noi. Îl vedeam a doua oară în viață, prima dată îl văzusem cu mulți ani în urmă, venit într-un concediu. Fiind prea mic nu-i prea înțelegeam vorbele lui cu tâlc și nici chipul lui plin de un tragism greu de imaginat, brăzdat adânc în frunte de necazurile prin care trecuse. Văzându-l iarăși, acum l-am perceput cu totul altfel, în special după ce începuse să-și depene amintirile.

— Luță, tu ești? Țsta-i băiatul tău? întrebă el.

— Da, al meu este, e Lică, îi răspunse mama într-un târziu, după ce îl recunoscuse.

— Ce mare s-a făcut! Tu ce faci, Ion e p-acasă?

— Apoi ce să facem, ne chinuim și noi să pregătim băiatul ista pentru facultate. Pleacă mâine dimineață cu rata de cinci, de la Găgești, merge la București, și mai am de gătit una, alta. Frate-tu nu-i venit, mai întârzie. Dar ce te aduce prin sat, bădie Done?

— Păi dacă am ieșit la pensie, m-am gândit să vin să-mi ostoiesc și eu oasele-n sat, la casa bătrânească, aici la fratele Vasile și la Maria lui, și dacă s-o putea, să mă așez într-un târziu la cimitir, lângă mama, poate m-o ierta de necazul pe care i l-am pricinuit în tinerețe.

Mama, care-i cunoștea povestea, îi spuse calm:

— Lasă, bădie Done, soacra-mea te-a iertat de mult, prin ce-ai trecut în anii din urmă ți-ai ispășit păcatele pentru tot neamul nostru și chiar pentru cei ce vor veni după noi, nu te mai gândi la ce-a fost atunci!

— Ei, cum să nu mă gândesc, Luță, eu care am pricinuit atâta necaz familiei! Acum venise la noi parcă să se spovedească, măcinat serios de gânduri și cu fruntea brăzdată ca de lama plugului. Îi rămăsese femeia cu care trebuia să se căsătorească în Basarabia, nu mai știa nimic de ea de când plecase de acolo. După aceea nu mai reușise să-și întemeieze o familie, avea 52 de ani când s-a întors din lagăr.

— Știu, nu ți-a fost ușor deloc, mai bine rămâneai în Basarabia, poate alta ar fi fost situația. Acolo te-ai fi însurat, știu ca erai logodit cu o fată frumoasă, învățătoare din Tatari-Bunari, așa spunea Ion al meu.

— Da, așa e, cumnată, trebuia să facem nunta după Paști, cu Olga, așa fi făcut casă bună cu ea, însă nu cred că așa fi rezistat prea mult acolo, erau oameni periculoși, în fiecare noapte erau acțiuni de sabotaj ale comuniștilor ucraineni și ruși și tot așa fi fost nevoit să plec la un moment dat, iar dacă rămâneam așa fi fost lichidat oricum, iar acum tot uitat așa fi fost. Un mormânt și-o lumânare merit și eu în satul meu, nu?

— D-apoi în viață nici nu știi cum e mai bine, cum îți este norocul și cum e dat de la Dumnezeu! Nu te-am fi uitat, bădie Done, așa cum nu te-am uitat nici atunci când ai fost dat dispărut la Cotul Donului și ți-am făcut toate rânduilele, chiar și pomana de șapte ani ți-o făcusem!

— Ce să-i faci cumnată, așa mi-a fost mie scris! Omul e dator să nădăjduiască, iar fiecare are soarta lui! În lagăr, continuă el, la început, era foarte greu, eram cazați undeva la poalele munților Urali, într-o baracă din lemn, lungă de vreo 500 de metri, iar pe gerul năprasnic din acea iarnă geroasă din anul 1942, cam -45°C, nu-mi mai simțeam nici mâinile nici picioarele, eram înghețat tun. În anul acela mi s-au dezghețat picioarele prin luna iunie, spre sfârșit. În fiecare dimineață mă uitam în stânga și-n dreapta să văd cine a mai rămas dintre noi, sanitarii cărau zi și noapte cadavrele camarazilor care nu mai rezistaseră gerului, bolilor, păduchilor și foamei. Mâncam o singură dată pe zi niște terci din mălai și beam o cană cu ceai. Din 1000 de deținuți din baraca unde eram eu, mai rămăsesem vreo douăzeci, am fost nevoiți să ne mutăm în altă baracă la un moment dat. A fost tare greu, Luță, nu am crezut că voi mai ajunge vreodată să-mi văd satul, să-mi văd frații. Dar uite, Dumnezeu a fost mare și milostiv cu mine. Norocul meu, dacă-l pot numi așa, a fost că am cunoscut limba lor, limba rusă și ucraineană, învățate de pe când eram șef de post de jandarmi la Cetatea Albă, asta a fost scăparea mea și am putut să mă descurc cât de cât. Fiind trecut după o perioadă la bucătărie, m-am înțeles bine cu o bucătăreasă, Marina, ucraineană din Dombas, așa am supraviețuit.

— Iaca de asta spun și eu că mama dumitale te-a iertat, iar Dumnezeu te-a ocrotit și ți-a călăuzit calea cea bună, ferindu-te de gloanțe, de boli și de alte rele.

— Oare m-a iertat mama, zice el cu vocea tremurândă?

— Eu cred ca te-a iertat, bădie Done, așa-s mamele, iartă, nu pot să nu-și ierte copilul, chiar dacă a greșit. Într-adevăr, moș Done a rămas marcat pe viață.

În luna iulie 2012, la invitația grupului de prietenie Ucraina-România din orașul Cetatea Albă (Bilhorod-Dnistrovski), am fost foarte bucuros să mă deplasez până acolo, având și un interes personal, pentru că în acel oraș, ce a aparținut cândva Moldovei din timpuri străvechi, respectiv României după Unirea cu patria mama din anul 1918, trăise, cam 10 ani, fratele mai mare al tatălui meu, care, după terminarea Școlii de Șefi de Post de Jandarmi de la Oradea Mare, în anul 1923, a fost trimis în Basarabia pentru întărirea capacității administrative a provinciei greu încercate după unire, fiind numit Șef de Post de Jandarmi în orașul Cetatea Albă.

Așa că, împreună cu un alt prieten, am dat curs invitației și ne-am deplasat cu mașina personală. La sugestia unui coleg senator din diaspora, care avea sediul la Chișinău, am trecut mai întâi pe aici, unde mi-a recomandat un însoțitor, bun cunoscător al limbii ucrainene. L-am ascultat și am fost însoțit de un tânăr din Republica Moldova, născut la Ungheni, care cunoștea foarte bine, limbile: ucraineană, rusă, engleză și română. Chiar ne-a fost de mare folos, nu știu cum ne-am fi descurcat altfel, îi mulțumesc și pe această cale!

De la Chișinău, am mers spre Ucraina prin Transnistria, cu multe peripeții la vămile acestora, spun vămi pentru că drumul era șerpuit și trecea de mai multe ori prin vămi diferite ale transnistrenilor, moldovenilor și ucrainenilor, un adevărat coșmar. Ajungând prima dată la Odessa, acolo unde ne-a așteptat un reprezentant al Consulatului român, gazdă foarte primitoare de altfel, am rămas impresionat de un oraș cosmopolit, cu o populație de peste 1 milion de locuitori de diferite etnii, cu clădiri vechi, bulevarde largi, comerț stradal și multă lume pestriță. Am fost avertizați să avem mare grijă de lucrurile personale și pe unde mergem. Mi-am amintit că și tatăl meu fusese concentrat în 1941 la Odessa și mă uitam la clădirile vechi care ar fi putut aparține comandamentului trupelor române, în drumul lor

spre dobândirea teritoriilor luate cu japca prin acel monstruos Pact Ribbentrop-Molotov.

După o vizită la Consulatul român, am plecat spre Cetatea Albă. Pe șoseaua ce leagă Odessa de Cetatea Albă, pe toată distanța, am întâlnit grămezi imense de pepeni, la una dintre ele oprindu-ne și noi pentru a zăbovi 10-15 minute, unde am și cumpărat câțiva pepeni. Surpriza noastră a fost atunci când ne-am urcat în mașină și am constatat dispariția unei genți, unde aveam toate documentele noastre de călătorie, bani și alte lucruri de valoare. Un adevărat desant cu întoarceri rapide a două autoturisme ucrainene în stradă, ne-a lăsat practic fără suflare și fără acte într-o țară cu mari probleme de securitate. Recuperarea, de fapt numai a documentelor de călătorie (celelalte lucruri de valoare nici nu ne-am mai gândit să le mai recuperăm, căci n-ar fi fost posibil), a fost foarte anevoioasă și nu cred că mai merită explicat numai gândul că am fost jefuiți în plină zi, cu mașina lângă noi și bine asigurată, îmi dă și acum fiori de neimaginat.

Ajungând în orașul Cetatea Albă (Bilhorod-Dnistrovski), am constatat că din cei 5 membri ai Asociației de prietenie care ne-au așteptat, nu cunoștea niciunul vreun cuvânt românesc, fiind chiar tare mirați. Ne-a salvat un misionar din Republica Moldova, Anatoli, care a venit în ajutorul nostru la inițiativa Consulului General și căruia i-am mulțumit și am rămas buni prieteni până astăzi. Ne-am deplasat împreună la ruinele Cetății reconstruite și reamenajate de domnitorul Ștefan cel Mare, unde am găsit un ghid turistic, care vorbea numai în limba ucraineană, și ne-a explicat istoria Cetății, însă culmea, nu a pomenit nici un cuvânt de Ștefan cel Mare, având și aici o mare decepție. Ne-am întors la un restaurant în apropierea hotelului, unde ne-am cazat și am solicitat să vizităm orașul și anumite obiective pe care mi le stabilisem dinainte. Orașul rămăsese înțepenit în timp, cu aproape aceleași clădiri, străzi și instituții publice de pe timpul administrației românești. Am văzut mai multe clădiri vechi ce au servit în acea perioadă ca: prefectură, pretură, câteva școli și chiar și jandarmeria unde lucrase unchiul meu, în majoritatea lor fiind construite în acea perioadă. Am solicitat după aceea să vorbim cu români din oraș ori

din județ. Nu prea mai sunt români în oraș, poate în județ, ne spune unul dintre însoțitorii noștri, vizibil surprins de solicitarea mea. Și nu există chiar nici un român în oraș? Știu de la unchiul meu că în anii '30 erau în jur de 78.000 de români în tot județul, iar în oraș, în jur de 1300, le spun eu. Ce s-a întâmplat de atunci până acum de au dispărut toți românii? Însoțitorii noștri se uitau unul la altul, neștiind ce să ne răspundă. A, da, știu eu o bătrânică de vreo 80 de ani care vorbește și românește, e cam departe de aici, în comuna Tatari-Bunari, spune într-un târziu unul din însoțitori. Da? Atunci să mergem până la ea, am spus eu. După vreo 30 de km de mers prin satele care altădată fusese românești, am ajuns la gospodăria bătrânei din localitatea menționată. Bătrâna a îngăimat câteva cuvinte moldovenești și vag își mai aducea aminte anumite lucruri. Ce s-a întâmplat doamnă în anii aceștia, am întrebat-o eu, au dispărut toți românii? A dat din cap aprobator, probabil îi era teamă să vorbească. Am plecat cu un gust amar și atunci mi-am amintit brusc de toate nenorocirile care s-au abătut asupra românilor din toată fosta Basarabia, dar în special din partea care a revenit ulterior Ucrainei, deportările în Siberia, crimele și torturile la care au fost supuși toți românii și nu numai ei, povestite și scrise de unchiul meu.

Orașul Cetatea Albă în acea perioadă era populat majoritar cu etnici ucraineni, în jur de 17.000, dominând în mare parte viața politică și socială a orașului, controlând cam tot ce mișcă și supunând orașul la tot felul de nelegiuiri.

Și, ca o paranteză, unchiul meu a fost nevoit să părăsească postul, funcția și orașul, pentru a se salva, în urma incendierii postului de jandarmi cu cocteiluri Molotov de către etnicii ucraineni. În acea perioadă, crimele, jafurile și acțiunile de sabotaj, prin deraieri de trenuri, incendii ale instituțiilor publice, efectuate în cea mai mare parte de comuniști și extremiști, au determinat ca mulți comandanți de unități, șefi de politie, directori de școli, să dezerteze, rămânerea lor în acea zonă fiind un act de mare curaj.

III.2.6. CAI ȘI VIZITII (BIRJARI)!

„Dacă la repartitia guvernamentală veți alege Circumscripția din comuna noastră, să știți că este dotată cu 4 cai, docar, căruță și șaretă/cabrioletă, locuință medic, dispensar modern, alte dotări, etc, etc.” Acestea erau cuvintele ce răsunau din glasul primarului Bălălău, de la celălalt capăt al telefonului, la întrebarea mea: ce oferă localitatea dumneavoastră unui specialist...?! Recunosc, mi-au plăcut caii și n-am putut refuza oferta. Când am intrat prima dată în clădirea dispensarului veterinar, era cam prin luna octombrie, am întrebat de cai și de vizitiu. Aveam doar niște promisiuni. După câteva vorbe de bun venit, am fost condus imediat în grajdul cu cai, am luat contact cu atelajele ce îmi vor fi trebuincioase în activitatea mea viitoare și bineînțeles, cu vizitiul. Docarul, care stă la dispoziția dvs., o să vă placă, are o istorie foarte interesantă, completează cu mândrie unul dintre tehnicienii prezenți. A fost construit înainte de război la atelierele meșteșugărești de la Brăila, fiind folosit la transportul ofițerilor armatei române și recondiționat la noi, cu migală, pe timpul doctorului Roiniță! Docarul avea 3 locuri, din care cel din față era ocupat de vizitiu, angajat în cadrul dispensarului veterinar, unul nea Gheorghe, fost ofițer în timpul colectivizării în cadrul miliției represive.

Prima mea deplasare cu acest minunat mijloc de transport a fost pe frumoasa vale a Horincii, până hăt-departe, în ultimul sat, Vădeni, situat pe malul Prutului, la vreo 15 km depărtare de centru, care în partea de nord se învecinează cu pământurile celor din Blăgești, acolo unde se varsă Elanul în Prut. În scârțâitul roților din lemn și în zgomotul de tropot al cailor am străbătut cele 9 sate ale comunei aproape zilnic, iar pe timp de iarnă înlocuiam trăsura cu sania. De cele mai multe ori foloseam șareta/cabrioleta, era mai practică și mai ușoară pentru unul dintre cai, adică pentru o iapa sură, Doina, din rasa Pur Sânge Arab, foarte inteligentă, care se oprea pe loc, fără atenționare, atunci când ajungea la vreo bodegă ori în alt loc cunoscut. Prima dată am întrebat vizitiul: Ce are Doina?!...

„Nu, n-are nimic, a învățat opririle de pe timpul doctorului Nagy și știe din timp că ne vom opri aici”, a fost răspunsul lui nea Gheorghe. „Trebuie schimbat stilul de condus, prea brusc se oprește”, am replicat eu. Ulterior, mi-am dat seama că este eficient acest mod de oprire, pentru că în deplasarea mea trebuia să opresc des, să stau de vorbă cu mulți gospodari din satele ce aparțineau comunei, ascultând doleanțele fiecăruia, descoperind în acea perioadă oameni minunați, buni gospodari, chiar cu oarece stare.

Astăzi, așa ceva nu mai există, mașinile de ultimă generație au luat locul acestor minunate atelaje de transport, iar gustul unei călătorii în scop personal ori de serviciu este estompat de noua tehnologie, cu autoturisme care mai de care mai sofisticate, caii și căruțele, cu oameni adevărați, au cam dispărut.

III.2. 7. ÎN CASA MARGHIOLIȚII HUZUM DIN COPĂCEANA

Auzisem din presă despre această țărancă scriitoare din Copăceana. Mama ei fiind originară din Tupilați, din familia Darie, soră cu Ion și Neculai Darie. Într-una din zile, prin luna iulie, a.c., m-am hotărât să-i fac o vizită la casa ei din Copăceana, azi în comuna Fălciu. Am bătut la poartă și, după ce am văzut că nu răspunde, am intrat în curte, și într-un colț de grădină văd cum își prășea cuiburile de fasole din curte, femeie la 92 de ani. Când i-am spus cine sunt și de ce am venit, deodată s-a luminat la față și m-a invitat în casă. Nu știa cu ce să mă servească ca să mă simt bine, apreciind în mod deosebit vinul hibrid, care avea același gust ca al tatălui meu. Mi-a povestit viața ei și cum a venit străbunicul ei în Tupilați, adus de un boier, venit împreună cu un ficior de-al său și au făcut casă frumoasă în sat. Dar câte nu mi-a mai povestit! M-a impresionat în mod deosebit dragostea ei pentru semeni, prinosul de recunoștință adus celor care nu mai sunt dar care au contribuit la dezvoltarea și evoluția ei, la faptul că dintr-o pensie și agoniseala ei de-o viață, a ridicat un monument pentru cinstirea eroilor căzuți la datorie în vara anului 1941, atunci când se pregăteau să treacă Prutul. Înscrișul de pe monumentul din apropierea satului Copăceana

ridicat chiar de ea: „Rudele celor care zac în aceste pământuri nu uită durerea!”, m-au determinat să vărs o lacrimă în memoria celor căzuți atunci. Am plecat de la ea îngândurat, însă cu mult mai mult elan decât la venire, pentru a-mi definitivă lucrarea ce-o începusem de ceva timp. Cartea ei, „**O viață de țărancă**”, rămâne un reper al tuturor suferințelor îndurate de străbunii noștri din această zonă a țării.

III.2.8. DRAGOSTE FAȚĂ DE SATUL MEU

În vara aceasta, înainte de terminarea anului școlar, am făcut o vizită la școala din Tupilați pentru a vedea cu ochii mei condițiile de educație create de noua școală. Chiar am fost impresionat, clasele frumos îngrijite și ornate cu tot felul de imagini ce le-ar putea servi elevilor în procesul de învățământ, copii frumoși și isteți. Păcat că erau atât de puțini! Am lansat atunci și un concurs de imaginație pentru cea mai frumoasă descriere a satului văzut prin ochii unui elev. Toate mi s-au părut interesante, însă am selectat doar una, pe care o redau în continuare, cu titlul sugestiv:

Satul meu⁴

Satul în care locuiesc eu se numește Tupilați. În acest micuț sat, aflat la un capăt de lume, găsim locuitori care mai de care mai gospodari, mai harnici, mai păstrători de tradiții. Apa care dăinuie peste acest sat, pârâiașul care curge lin printre sălciile unduite, mărunte, trezește un fior de fiecare dată. Dealurile, pe care în fiecare iarnă copilașii profită de zăpada albă ca spuma laptelui și unde noi copiii ne dăm cu săniile, cu patinele din lemn sau cu tot ce avem la îndemână. Acest sătuc, așezat la poalele dealului Tupilați, este și astăzi viu.

Tradițiile pe care le poartă, peisajele pe care le are, oamenii plini de hărnicie, unii plecați de mult din sat, fac ca acesta să fie din ce în ce mai cunoscut de oameni din alte părți ale țării. În toate zilele fierbinți de vară copii se strâng împreună, se joacă și se bucură la maxim de vară și de copilărie. Fiecare tradiție are rolul ei și este respectată cu

⁴ Descrierea aparține unui copil de la Școala Primară din satul Tupilați.

strictețe de oamenii acestui sat. Paștele și Anul Nou sunt sărbătorile cele mai importante, dar hramul satului, de Sfântul Dumitru parcă le întrece pe toate. Majoritatea oamenilor se ocupă cu agricultura și creșterea animalelor, iar via ocupă și ea un rol important în viața satului. Fiecare om este săritor când i se cere ajutorul. Așa văd eu satul meu, iar de mâine va avea și o istorie nouă cu această carte. Pentru care mă semnez,

Popa Elena, clasa a VI-a”

Popa Elena

Marghiolița Huzum

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE

Am ajuns și la final, har Domnului! Un drum lung și greu, chiar foarte greu. La început am plecat de la o singură idee, aceea de a scrie câte ceva despre satul meu. N-a fost să fie așa, pentru că, intrând în miezul problemei, nu mi-am închipuit că la o localitate mică, pe care-o credeam necunoscută, să am o așa mare surpriză, să constat că are mult mai multă istorie decât multe alte sate, mai mari!

Inițial, cartea ar fi trebuit să fie gata în anul 2022, atunci când, pe data de 1 iunie, se împliniseră 350 de ani de la atestarea documentară a satului. Dar, așa cum se întâmplă în viață, socoteala de acasă nu se potrivește cu cea din târg, același lucru s-a întâmplat și în cazul meu. Nu am putut să nu valorific din plin noianul de documente găsite în cursul cercetării mele și să nu duc la bun sfârșit acest proiect. Cartea de față trebuie să stea mărturie generațiilor viitoare. Moartea surorii mele Sofia, cu un an de zile în urmă, mi-a dat și mai mult planul peste cap. Acum sunt mulțumit de munca mea și sper ca lucrarea de față să fie pe placul cât mai multor cititori, dorind în același timp ca ea să fie și un îndemn pentru alții.

O istorie a unui sat așezat la „margine de lume”, așa cum este considerat satul Tupilați, o istorie a unei comunități, a unei biserici care i-a menținut pe locuitorii săi prin unitatea de limbă și port, astăzi, iată, iese la iveală din colbul uitării. Din noianul acesta de documente am selectat pe acelea care mi s-au părut mai reprezentative, și care, adăugate în carte, vor putea sta mărturie peste timp, privind identitatea noastră etnică și culturală și, de ce nu, pentru a conserva o mică parte din patrimoniul acestui sat. Prin înscrisurile găsite în arhiva bisericii Sfântul Dumitru din Tupilați și prin unele fotografii de epocă, am

dorit să scot în evidență trăirea sufletească a unor oameni, durerile și necazurile lor, găsind în ele istoria re trăită a unui sat.

Reconstituirea istoriei acestei așezări de pe Valea Elanului, cu referire și la alte sate din aceeași unitate teritorial-administrativă, a fost un act de mare curaj pentru o persoană care a avut cu totul alte preocupări în viață. Eforturile au fost pe măsură, sper însă ca miile de ore petrecute în fața calculatorului să nu fi fost în zadar. Am scris această lucrare cu mult drag și pe înțelesul tuturor, și, de ce să nu vă mărturisesc, de multe ori, cu lacrimi în ochi, și sper ca, după lecturarea ei, de bună seamă și cititorul să simtă același lucru, aceeași undă de tristețe. Iar pentru cei pomeniți și care nu mai sunt printre noi, să verse o lacrimă. Cred cu siguranță că toți cei ce se vor apleca mai mult asupra cărții vor deveni mai informați și mai luminați în ceea ce privește satul în care au trăit moșii și strămoșii lor. Vor găsi în ea răspunsuri la întrebările pe care poate și le-au pus în legătură cu originea lor. Desigur, cartea este perfectibilă, are poate lacune, rămâne ca și altcineva, mai perseverent decât mine, să răscolească prin cenușa din vatra bunicilor și să scoată la lumină tăciunii care mai pălpâie încă. Informația referitoare la atestarea documentară a satului mi s-a părut foarte interesantă la început, însă, după ce am parcurs mai multe documente, mi s-au părut toate demne de luat în seamă.

Sper să nu fi deranjat pe nimeni sau să fi supărat pe cineva în această lucrare. Am căutat să fiu cât mai aproape de adevăr, iar istoria, trăită alături de mulți dintre compatrioți, am prezentat-o cu un anume subiectivism, caracteristică celui care scrie. Sprijinul primit din partea familiei și a multora dintre voi a fost de mare preț, fără el nu aș fi putut duce la bun sfârșit această lucrare.

Tuturor, vă mulțumesc!

Autorul
26 octombrie 2023

ANEXE

I. GLOSAR CU TERMENI FOLOSIȚI ÎN CARTE

1. Ales – fruntaș al unei localități cu atribuții multiple
2. Alișveriș – vânzare
3. Agă – comandant de „poliție” călare, uneori folosit și ca rang boieresc
4. Anaforă – ordin sau poruncă domnească
5. Antroponiîm – nume de persoană dintr-o comunitate
6. Arendaș – persoană care are în folosință o proprietate funciară
7. Areal – arie, suprafață
8. Bejenar – om fugit dintr-un alt sat sau regiune
9. Baniță – o unitate de măsură veche egală cu 15 kg, totodată și un recipient cu aceeași greutate
10. Beilic – corvoadă
11. Bir – impozit
12. Biv (urmat de un titlu, o funcție) – fost
13. Breaslă – asociație profesională de meșteșugari
14. Biv vel – epitet antepus pentru a desemna o funcție de curte = biv vel logofăt (fost mare)
15. Capitație – impozit individual
16. C.A.P. – cooperativă agricolă
17. Călțuni- ciorapi de lângă
18. Carantină – izolare medicală
19. Catagrafie – recensământ, inventar
20. Comis (mare) – rang boieresc folosit în spațiul românesc pentru a desemna un mare boier care se ocupa cu aprovizionarea curții domnești cu furaje, rangul decade și este oferit și boierilor mărunți
21. Ceauș – comandat de slujitori la agie
22. Colectivizare (1949-1962) – a uni mijloacele de producție ale țăranimii în G.A.C. sau C.A.P.

23. Condică – evidență fiscală a unor așezări sau oameni (recensământ fiscal)
24. Colhoz – formă de gospodărie agricolă sovietică
25. Chilă – unitate veche de măsură (1kg)
26. Ciumă – mare epidemie
27. Creastă – partea cea mai înaltă a unei culmi
28. Ctitor – fondator (de biserici)
29. Ctitorie – instituție religioasă întemeiată de un ctitor
30. Curătură – loc într-o zonă de pădure, curățat pentru a fi cultivat
31. Cutumă – normă nescrisă, obicei, lege nescrisă consfințită printr-o practică îndelungată
32. Culme – creastă
33. Danie – act scris prin care se autentifică o donație (funciară, financiară)
34. Dejurnă – serviciu
35. Delniță – loc de arătură, lung și îngust
36. Delațiune – denunțare secretă, pâră
37. Devălmășie – formă de stăpânire sau de folosire în comun a pământurilor din hotarul satului
38. Dijmă – dare care presupunea a zecea parte din produse (zeciuială)
39. District – județ
40. Diviziune – împărțire
41. Doctrină – principiile unui sistem politic, științific, religios, educațional
42. Divan – tribunal, loc de judecată, loc de consfătuire
43. Dragoman – rang otoman, însă la nivel local este folosit cu sensul de interpret sau tâlmaci
44. Eforie – instituție publică (Eforia Școalelor, Eforia Spitalelor Civile)
45. Ecclesiastic – bisericesc
46. Embatic – drept de folosință asupra unui imobil (arendare), în Moldova se folosea de obicei termenul de emfiteoză
47. Epitrop – tutorele, administratorul unei averi (de obicei bisericești)
48. Epizootie – epidemie la animale
49. Etnogeneză – procesul istoric de formare a unui popor și a limbii sale, originea filiației popoarelor și limbilor lor
50. Facsimil – reproducere exactă a unui text, a unei semnături, a unui desen sau a unei picturi cu ajutorul fotografiei, al fototipiei, prin copiere manuală etc.

51. G.A.C. – Gospodărie agricolă colectivă
52. Genealogie – știință auxiliară a istoriei care studiază evoluția familiilor sau neamurilor
53. Glosar – listă alfabetică al arhaismelor sau neologismelor, regionalismelor, termeni speciali,
54. Gospod – Domnitor
55. Giupâneasă – soție de boier
56. Grămătic – copist al unei instituții, care uneori scria și după dictare
57. Habitat – biotop, suprafață locuită de o populație, specie de plante sau animale
58. Hidronim – nume de apă
59. Hrisovoliți – grup de contribuabili neromâni (de obicei sârbi, bulgari, evrei, armeni) privilegiați fiscal în baza unei porunci domnești (a unui hrisov)
60. Hipocristic – poreclă, nume de alint, de mângâiere
61. Întrovărașire – etapă antemergătoare colectivizării, munca în comun a pământurilor
62. Însurăței (împroprietărirea însurățeilor) – tineri căsătoriți, care au primit pământ într-o fază ulterioară a unei reforme agrare
63. Iconom – unul dintre rangurile preoților de parohie
64. Ieromonah – preot călugăr
65. Ignorant – neștiutor, prost
66. Imigrație – ansamblu intrărilor într-un spațiu geografic al altor etnii
67. Interfluviu – porțiune de teren între două văi vecine
68. Ispravnic – conducătorul administrativ al județului sau al ținutului
69. Izvor istoric (uman) – (definiție generală) orice fapt sau lucru care poate constitui un vestigiu a cărui existență a fost influențată direct sau indirect de către om și poate reflecta procesele la care a fost supus (document, monument, fosilă, indicații orale ș.a.)
70. Izvod – document, listă, tabel
71. Jertfelnic – masa altarului dintr-o biserică
72. Leghicer (levicer) – covor de perete
73. Lăturaș – lucrători pe moșii (de obicei lucrători într-o salină)
74. Liude – o unitate fiscală a Vistieriei, pentru oameni
75. Laic – mirean, spre deosebire de cler

76. Leat – an, contingent, generație
77. Loess – rocă sedimentară neconsolidată de origine eoliană
78. Mazil – domn sau înalt demnitar destituit, boier fără dregătorie
79. Minei – carte bisericească ortodoxă care cuprinde slujbele religioase ale sfinților, pe luni
80. Monografie – studiul amplu asupra unui subiect, tratat detaliat și multilateral
81. Naționalizare (1948) – proces prin care proprietățile private (inițiativele fiscale) se trec în proprietatea statului
82. Ocol – parte administrativă dintr-un ținut
83. Ocolaș – cel care administra ocolul, echivalent cu funcția de mai târziu de subprefect
84. Obște – colectivitate, asociație, comunitate
85. Oca – veche unitate de măsură (1kg)
86. Ocina – suprafață de pământ moștenită
87. Ocol – plasă de județ (unitate administrativă)
88. Oiconim – cuvânt care definește un nume de așezare omenească
89. Olograf – testament scris în întregime de mâna persoanei care lasă o moștenire
90. Opis – listă, inventar
91. Oportunism – atitudine lipsită de principialitate a unei persoane, pentru a-și satisface interesele personale, care își schimbă ideile politice după împrejurări
92. Pan – rang boieresc, preluat din spațiul polonez
93. Paramilitar – organizare civilă cu caracter militar
94. Premilitar – stadiu de pregătire al tinerilor în vederea participării la un posibil conflict
95. Pisanie – inscripție veche la intrarea în biserică, actul de fondare, scurt istoric
96. Pașă – conducător de oști și de pašalâc, la turci
97. Plocon – cadou, dar de nuntă
98. Pogon – suprafață arată de țărani cu boii într-o zi de lucru (0,5 ha)
99. Pravilă – lege
100. Pravoslavnic- ortodox, drept-credincios
101. Prăjină – unitate de măsură (3 stânjeni)

102. Raion – unitate administrativ-teritorială, de inspirație sovietică, în cadrul unei regiuni (1950-1968)
103. Rutpaș – o persoană care plătea dajdie individual și trimestrial, putea fi scutit și putea executa porunci mărunte de la funcționarii ocolului
104. Răzeș – țăran liber, posesor de pământ
105. Ruptă a vistieriei – persoană care plătea impozit semestrial
106. Reformă agrară – lege de împroprietărire a țăranilor
107. Sangeac – steag otoman
108. Scutelnic – un om care era scutit de bir, în schimbul unor obligații suplimentare față de domn sau de stăpânul de moșie; muncitor care lucra fără salariu, scutit de biruri
109. Slujitor – birnic scutit de obligații fiscale în serviciul unui dregător
110. Samă – bilanț, o situație generală a banilor cheltuiți
111. Sin – fiul/ fi lui...
112. Siliște – vatra satului
113. Spășit – smerit, pocăit
114. Spătar – mare dregător, comandant suprem al armatei, în lipsa domnitorului
115. Stânjen – unitate de măsură înaintea sistemului metric (1,96 m – 2,3 m)
116. Slove – semnele alfabetului chirilic, semne pe o bornă
117. Stare – categorie socială
118. Șatră – grup de țigani
119. Tabel – tabel general sau listă de contribuabili
120. Tifos – boală febrilă, infecțioasă și contagioasă (epidemie)
121. Troc – schimb comercial în natură
122. Uricar – grămătic, scrib de curte
123. Vecin – (iobag, șerb, rumân) țăran dependent de stăpânul feudal
124. Vătaf – șef peste un grup de slujbași
125. Vălet/ văleat – anul calculat după era bizantină de la zidirea lumii
126. Vel – mare (logofăt), epitet antepus
127. Voievod – domnitor, comandat suprem al armatei, vodă
128. Vornic – conducătorul unui sat
129. Zapis – o dovadă scrisă a un act de vânzare-cumpărare
130. Zdrele – promisiune de vânzare

II. ÎNSEMĂNĂRI DE PE CĂRȚI VECHE ȘI FOTOCOPII DE PE ÎNSCRISURI ȘI DOCUMENTE

† Din mila lui Dumnezeu, noi, Ștefan voievod, domn al Țării Moldovei. Facem cunoscut cu această carte a noastră, tuturor celor care o vor vedea sau o vor auzi citindu-se, <cînd>² aceasta va fi de trebuință cuiva, că a venit înaintea noastră și înaintea boierilor noștri, mari și mici, sluga noastră, pan Giurgiu...³, de bunăvoia <sa>², nesilit de nimeni, și a vindut ocina sa dreaptă, satul anume G<ă>²gești, pe Ialan, pentru 50 de zloți, slugilor noastre, ...⁴ și Ignat și Ion. <Și>² i-au plătit toțul deplin, cu bani gata, înaintea noastră și înaintea boierilor noștri.

Deci, noi, văzînd buna lor voie, tocmeală și bună <plată>², și noi, de asemenea, am dat și am întărit acest sat mai înainte - spus, Găgenii², pe Ialan, slugilor noastre, ...⁴ și Ion și Ignat, ca să <le>⁶ fie de la noi uric, cu tot venitul, lor și copiilor lor deopotrivă, și nepoților, și strănepoților lor, și întregului lor neam, cine va fi <cel>² mai apropiat, să le fie neclintit niciodată, în veci.

Iar hotarul acestui sat să fie după vechile hotare, din sus, pînă aproape de iazul lui Bancu, <iar din>² vale, pînă la buturugă, pe unde au hotărnicit pan Cîrstea Negru cu Plot<un>⁷.

Iar la aceasta este mare mărturie însumi domnia mea, mai sus-scrisul <Ștefan voievod, și mitropolitul nostru, chir>⁸ Teoctist, și boierii noștri: pan Duma <al lui Brae>², pan Man<oilo>, pan Stanciu², pan <Vlaicu>, pan Goian de Hotin, pan Crasneș vornic⁸, pan Coste al lui Dan, pan Toma <Cînde, pan Petru>² Ponici, pan <Albu>²...⁴, pan Petri <că al lui Iachim>¹⁰...¹¹, mari și mici, <care au fost la aceasta>².

<Iar pentru mai mare putere a tuturor celor mai sus-scrise, am poruncit credinciosului nostru pan>⁸, Dobru logofăt, să scrie și să atîrne pecetea noastră, <și pecetele boierilor noștri>² la această carte a noastră.

<A scris Isa>²ia, la Vaslui, în anul 6972 <1464>, luna iunie, 5.

<Pe verso, însemnare ulterioară> Γαγεστίι (Găgești).

Arh. St. București, Episc. Huși, XXXVII/1. Orig., perg. (30 × 40 cm), șters și rupt, pecete domnească atîrnată (șnur de mătase roșie), pierdută, și patru peceti boierești, atîrnate (șnururi de mătase albastră, din care se păstrează doar unul), pierdute.

Mai multe foto., la Arh. St. Iași, DCCXVII/45 și MXXXVIII (pachet Costăchescu), nr. 68, și la Inst. de ist. și arh. „A. D. Xenopol” — Iași, Fotografii, II/473.

Documentul de atestare al comunei Găgești, 5 iunie

1464, 5 iunie 1464, Ștefan cel Mare, Vaslui

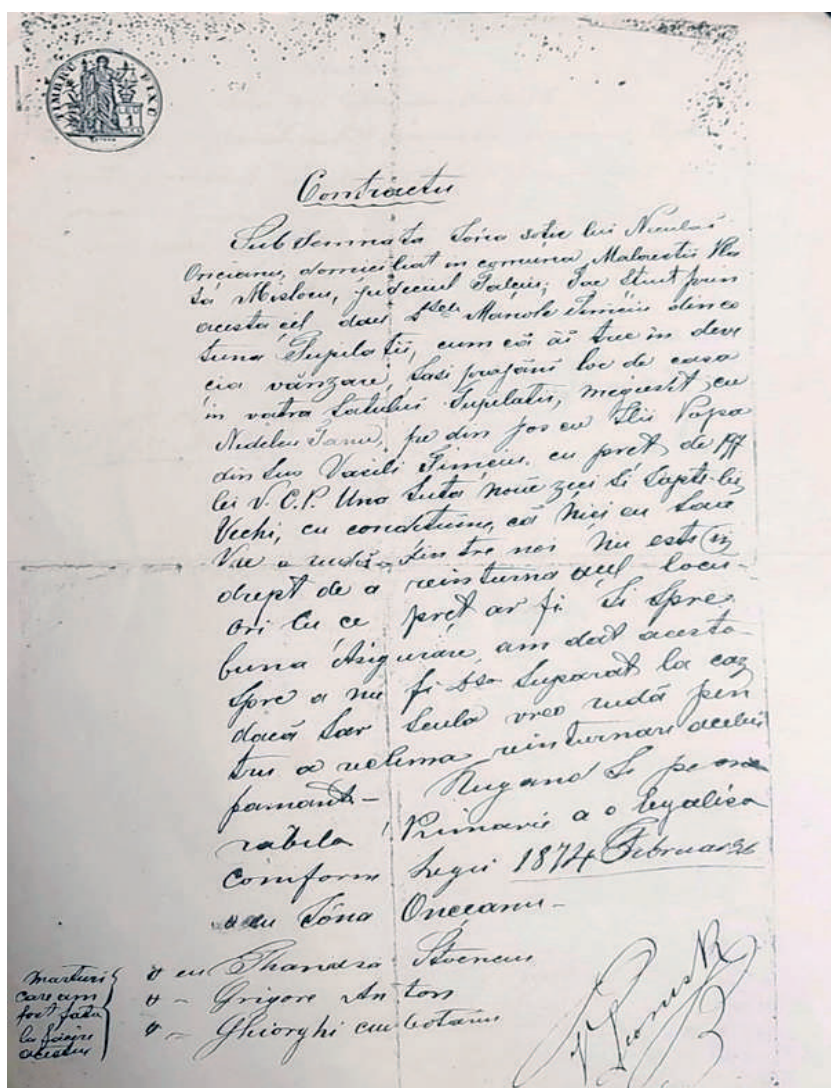
„Cu multă sănătate mă închin dumitali cumnati Ioni, ca sa îmi găsești un loc bun spre învățatur...”

Când am umblat fugariu pentru o năpasta c-am... o fata ca sa o ieu și eu nu eram vinovat. Cari fată, anume Eva, fîca lui Vasile Butnariu ot Tupilați, tinut Falcîului, în satul vornicului Șărbăneș Negel, și eu nefa... am fugit și am lăsat școala cu 12 copii (pe) cari (îi) învașasem de la mai 15 și pînă la a(u)gost 15, și am umblat 4 lune tot ținutul Galațiului și a Focșanilor și nu... fost sa dăscălescu, ce numai să văd ce fel de lume se află. Și deentra acesta mi s-au tras multă păgubire că am cheltuit...”

(Pe Istoria Alexandrului celui Mare, Movilău, 1796), pp. 110-119, de la BCU Cluj, CN-UBRV 601, inv.178/1923.

După Mosora, Hanga, *Catalogul cărții vechi rom. BCU Cluj*, p. 127
Text greu lizibil (mărturiile lui Mosora și Hanga).

Ioan Caproșu și Elena Chiaburu, *Însemnări după manuscrise și cărți vechi din Țara Moldovei*, vol. III, 1796-1828 „p. 11.

Contract de vânzare-cumpărare, 1872, pe numele Zoică, soția lui Neculai Oncianu

Actu de vecinică vândare

Susnumată Mădăc Jeleș în prezența
cu legușă totu me Cătrina Jeleș.
Dn. Cătrina Popilatu Comuna Ilea
laștu plaua uilylou, jandim pa-
cu, sau duș ca am trecut în
devecinică Mădăc, Dn. J. Donia
Popa, totu dn. Popilatu, tuma de
dona propriu locu de casa în uilylou
totu dn. Popilatu, cupreș notoriat
de 26 lei noi dona dă, tate lei ne-
bani am pînă mit totu lei sacu
gustua, si de artoș J. Donia
Popa va dăpau acy locu în
capu dă, si ei va vîșpau
cu, auș locu ar totu vîș, si în
si cîm vor rescala dn. uilylou
notre de măpaua bani în
dă, si totu chestuile dă
siguraua am dă, dă
mădăc pînă la în vecinică
de cîm Tăbunul falem, cîm
u pe pînă dă dă dă, tem
notuă notuă. — 1882 oct 7.

x Eu Mădăc Jeleș } vîndător
x Eu Cătrina Jeleș }

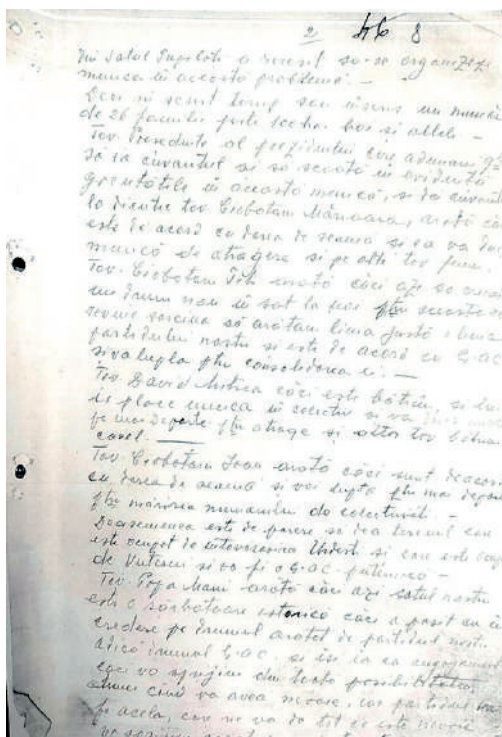
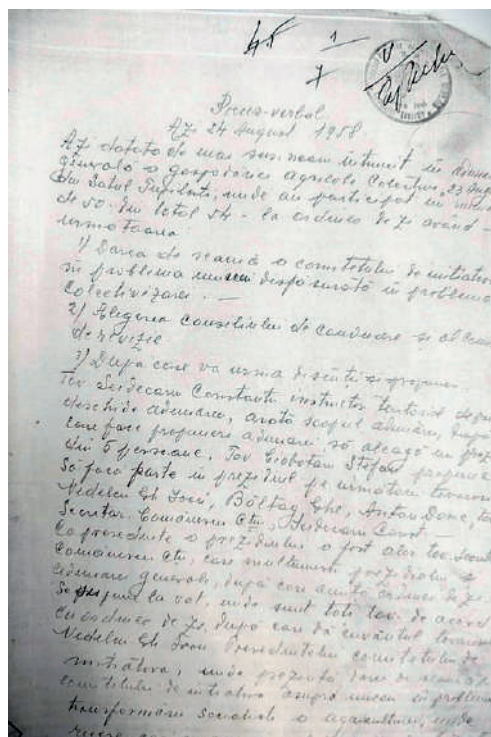
Notariu
Primaie Cătrina Malan
Oșimă dăvărata dăvărata
Petarim cerim. —
V. a.

Amprentă ștampilă, Stema
Primăriei Mălăești, 1865

Amprentă ștampila Parohiei Tupilați, 1806

Proces-verbal constituire G.A.C., 1958

G.A.C. 23 Aug
Tepleni

TABEL
de membrii colectivisti
6- Februar

nr. crt.	Numele si Prenumele	Categorie sociala	Apard. Pol. / etc.	Profesia	Total membri de familie	in care poziție de familie	Preșe de familie	Sigla muncă	Sigla total	etc.
1	Dona I. Gheorghe	Gosp. mij.	-	Agri	5	2	2	300	13	
2	Ciobotaru Chivu	"	PNR	"	5	3	2	447	38	
3	Aftode Mihai	"	"	"	2	2	2	319	32	
4	Papa Marin	Funct.	PNR	Inv.	4	2	2	235	22	
5	Chivu Ion J.	Gosp. mij.	-	Agri	7	2	2	594	59	
6	David St. Vasile	"	"	"	7	3	3	311	27	
7	Nedatu V. Iordache	"	"	"	4	4	4	371	34	
8	Nedatu V. Gheorghe	"	"	"	3	3	2	441	38	
9	Vicol I. C. Iub.	"	"	"	5	2	2	250	24	
10	Dona Cu Nicolae	"	"	"	3	2	2	398	33	
11	Stoianu S. Iub.	"	"	"	5	2	2	290	25	
12	David Gb. Iub.	"	"	"	2	2	2	521	44	
13	Artoze Vasile	"	PNR	"	3	2	2	374	35	
14	Ciobotaru Petru	"	"	"	5	3	3	687	58	
15	Mica Costache	"	"	"	2	2	2	119	12	
16	Toader Vasile	Gosp. mic	"	"	2	2	2	177	14	
17	Ciobotaru I. Ion	Gosp. mij.	"	"	7	2	2	721	53	
18	Ciobotaru Stefan	"	PNR	"	4	4	4	394	30	
19	Nedatu I. Gh. Ion	"	PNR	"	6	2	2	717	54	
20	Nedatu Sandu	"	PNR	"	6	2	2	362	33	
21	Artoze V. Dorea	"	PNR	"	7	3	3	498	41	
22	Toader S. C. Iub.	Gosp. mic	"	"	3	2	2	241	20	
23	Licea I. Ion	Gosp. mij.	"	"	5	2	2	5		
24	Necula St. Ghe.	"	"	"	3	2	2	3		
25	Dorea Vasile	"	"	"	1	1	1	20		
26	David P. V. C. Iub.	"	PNR	"	7	2	2	200		
27	Harbache Ion	"	"	"	3	3	3	180		

Tabel membrii intrați în G.A.C., 1958 (7 fotografii în total)

nr. crt.	Numele si prenumele	Categ.	sociala	Apert.	Politica	Profesia	Total membri din care peste 16 ani	Brate de munca	Supra total	Al	
	Report						115	62	60	1044	879
28	Pancu Dorca	Gosp. mij.	-	Ag.	-	4	4	3	112	201	
29	Popa Timofte	"	-	"	-	6	3	3	139	621	
30	Ceru M. Ior	"	-	PHR	-	2	2	2	282	261	
31	Nedelcu Stelu	Gosp. mic	-	"	-	3	2	2	203	173	
32	Col. Bobotaru Magdalena	"	-	"	-	4	4	4	300	191	
33	Ciaciru S. Chiriac	Gosp. mij.	-	"	-	2	2	2	550	550	
34	Nedelcu I. Gh. I.	"	-	"	-	2	2	2	547	494	
35	Vechiu Nicolae	"	-	"	-	7	2	2	556	522	
36	Of. Ene Lucica	"	-	"	-	1	1	1	317	300	
37	Nedelcu P. I.	Gosp. mic	-	"	-	2	1	1	-	-	
38	Goran Clau	Gosp. mij.	-	"	-	4	2	2	400	344	
39	Mihal. Iord. Tica	"	-	"	-	2	1	1	239	145	
40	Martin Fr. Toader	"	-	"	-	7	4	4	558	508	
41	Nedelcu Gh. Gh. Ior	"	-	"	-	4	4	4	554	411	
42	Stoeracu Emil	"	-	"	-	2	2	2	503	388	
43	Ciaciru Mihai	"	-	"	-	2	2	2	157	147	
44	Ciobanu Vasile	Gosp. mic	-	"	-	4	2	2	190	175	
45	Mihal. Iord. Torcu	Gosp. mij.	-	"	-	3	2	2	474	428	
46	Stor Costache	"	-	"	-	3	2	2	316	283	
47	Martin S. Frosca	"	-	"	-	2	2	2	285	242	
48	Ciaciru Ior. I.	"	-	"	-	9	6	6	609	546	
49	Mihal. Iord. Torcu	"	-	PHR	-	8	5	5	888	593	
50	Pancu M. Florica	Gosp. mic	-	"	-	3	2	2	152	118	
51	Duma V. Ior	Gosp. mij.	-	"	-	6	3	3	552	506	
52	Ciobanu V. Gh.	"	-	"	-	5	2	2	317	240	
53	Popa V. Elena	"	-	"	-	1	1	1	334	250	
54	Dezobri					311	135	122	20018	11198	

36

Nr. c. r.	Numele si Prenumele	Calea sarbata	Aport Zilnic	Profesia	Total membri de familie	din care peste 16 ani	Brate de muncă	Supra	
								supr	total
	Report				211	185	122	20618	1418
54	Simionescu J. Ioan	G. mij.	-	Ag.	3	2	2	135	394
55	Toader G. Anel	G. mic	-	-	3	3	3	258	246
56	Popa V. Ghe.	-	-	-	3	2	2	127	493
57	Ciobotaru Nicol.	G. mij.	-	-	5	2	2	535	426
58	Ciorbagiu H. Hrist.	-	-	-	8	3	3	432	332
59	Nedelcu S. Dorca	-	-	-	3	3	3	437	361
60	Davulac Mihail	-	-	-	4	4	4	389	236
61	Stoerescu Dorca	-	-	-	6	3	3	267	231
62	Mihail S. V. Ghe.	-	-	-	1	1	1	451	465
63	Ciobotaru J. Frumuzeanu	-	-	-	6	2	2	429	341
64	Cocu J. Nicolae	-	-	-	5	2	2	520	461
65	Cocu J. v. Ghe.	-	-	-	3	3	3	381	346
66	David Ghe. v. Ghe.	-	-	-	8	2	2	590	520
67	Aflera H. Ghe.	-	-	-	2	2	2	599	463
68	Maria Gollara	-	-	-	1	1	1	461	321
69	David Gh. Stefan	G. mic.	-	-	2	2	2	216	200
70	Popa Saradu H.	G. mij.	-	-	8	2	2	437	391
71	Anelora V. Ioana	-	-	-	2	2	2	321	239
72	Ciobotaru J. Dumitru	G. mic	-	-	1	1	1	143	498
73	Cocu H. Maria	-	-	-	1	1	1	116	280
74	David Toader	G. mij.	-	-	6	2	2	380	380
75	Cocu v. Ghe.	-	-	-	4	4	3	375	346
76	Popa J. Maria	-	-	-	3	3	2	631	385
77	Chiriac J. Ghe.	-	-	-	4	2	2	280	206
78	Sinca v. Ghe.	-	-	-	6	2	2	500	433
79	Popa Petrich	-	-	-	2	2	2	565	445

48

Nr. crt.	Numele si Prezumele	Categ. sociala	Part. politica	Profesi	Membru Societate	Vi care peste 16 ani	Brate de munc	Sup. tabele
	Report				309	187	181	308
80	Star Sturikar	G. mij.	-	491	1	1	1	265
81	Mihail V. Ghe.	-	PNR	-	3	2	2	515 422
82	Birde I. I.	G. mic	-	-	4	2	2	160 110
83	Birde I. I.	-	-	-	3	2	2	241 201
84	Vecher S. I.	-	-	-	1	1	-	179 134
85	Hariz Tarnasa	-	-	-	3	2	1	-
86	Cobaru G. I.	G. mij.	-	-	6	2	2	409 359
87	Mihail I. I.	-	-	-	6	1	1	392 355
88	Caciu I. Vasile	-	-	-	6	2	2	408 408
89	Cobolaru V. Stelu	G. mic	-	-	1	1	1	083 083
90	Mihail I. G. V. le	G. mij.	PNR	-	6	2	2	511 556
91	Popa V. Stelu	-	-	-	6	4	3	500 358
92	Star I. I.	-	-	-	4	4	4	625 491
93	David V. G.	G. mic	-	-	2	2	2	210 200
94	Hariz I. I.	G. mij.	-	-	5	2	2	450 400
95	Composu T. G.	-	-	-	2	2	2	414 360
96	Mihail I. I.	-	-	-	3	2	2	746 613
97	Parciu G. Grigore	-	-	-	6	2	2	813 652
98	David I. I.	-	-	-	2	2	2	386 343
99	Composu S. I.	G. mic	-	-	1	1	1	175 121
100	Cobaru V. Tudora	-	-	-	3	3	3	278 181
101	Cobaru I. Chiriac	G. mij.	-	-	3	3	3	1007 746
102	Madetu T. G.	-	-	-	2	2	-	409 336
103	Demir Stelu	-	-	-	6	2	2	406 400
104	Harolache I. Hariz	-	-	-	1	1	1	595 541
105	Hariz I. I.	-	-	-	2	2	2	511 422

39

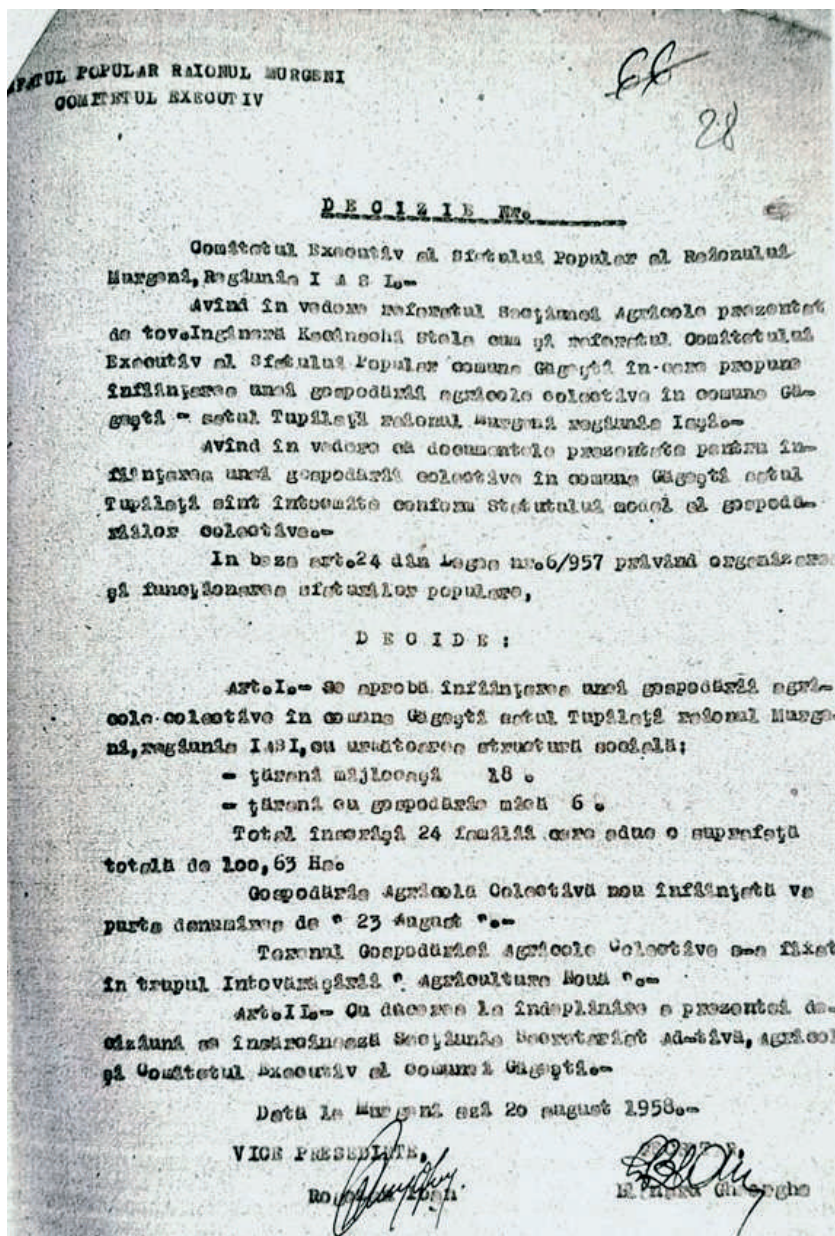
11 c 12	Numara si Prosumate	Categ. sociala	Apert Politica	Profesia	Total membru si familie	Membru si familie	Membru si familie	Supra	
	Leport:				397	2,42	231	165	358
106	Bucur C. Oprea	G. mij	-	Agri	5	2	2	171	118
107	Bobu M. V. la	"	-	"	4	4	4	363	323
108	Pancu S. J. la	G. mic	-	"	1	1	1	172	172
109	Craciun S. J. la	G. mij	-	"	2	2	2	309	160
110	Neckelcu S. J. la	"	-	"	2	2	2	142	336
111	Pavle Luc. T. Oprea	G. mic	-	"	3	2	2	154	150
112	Bobaru S. J. la	G. mij	-	"	6	2	1	445	420
113	Soroc S. J. la	G. mic	-	"	2	2	2	216	200
114	Haris F. R. Oprea	"	-	"	1	1	-	054	000
115	Haris A. T. Oprea	G. mij	-	"	2	2	2	284	240
116	Coka Tit. Oprea	G. mij	-	"	3	1	1	232	240
117	Cozma M. R. Oprea	G. mij	-	"	2	2	2	270	290
118	Berghe S. J. la	"	-	"	1	1	1	252	220
119	Nikolai S. J. la	"	-	"	3	2	2	437	330
120	Bobokan V. J. la	"	-	"	3	3	2	191	120
121	Neckelcu S. J. la	G. mic	-	"	2	2	2	136	130
122	Nikolai S. J. la	G. mij	-	"	6	2	2	563	400
123	Soroc S. J. la	"	-	"	3	1	1	581	400
124	Neckelcu S. J. la	"	-	"	3	3	3	658	400
125	Neckelcu S. J. la	G. mic	-	"	2	2	2	185	160
126	Bobokan S. J. la	"	-	"	2	2	2	-	-
127	Craciun S. J. la	G. mij	-	"	5	4	3	344	300
128	Soroc S. J. la	"	-	"	3	2	1	325	200
129	Neckelcu S. J. la	"	-	"	5	4	4	944	700
130	Neckelcu S. J. la	"	-	"	2	2	2	432	360

42

Nr. crt.	Numele si Prenumele	Categor. socială	Part. Politică	Profesia	Total membri ot. perso. d.	din care peste 16 ani	din care deot. muncă	Supra total Nr.
	Raport				475	295	279	50910 41640
132	Rictea Ion S	G. mij.	-	Ag.	5	2	2	510 470
133	Ceru M. Gh. N	-	-	-	6	3	3	409 400
134	Sarie Frumuzache S	G. mic	-	-	1	1	-	189 133
135	Parcu V. Torescu	-	-	-	1	1	1	211 150
136	Chiriac Marghina G. mij.	-	-	-	1	1	1	294 191
137	Anton Luxandra	-	-	-	2	1	1	358 333
138	Ciocira V. Toader	-	-	-	5	3	3	584 484
139	Parcu T. Vasile	-	-	-	2	2	2	451 440
140	Toru S. Iordache	G. mic	-	-	1	1	1	200 187
141	Ichim Iordache G. mij.	-	-	-	3	2	2	425 368
142	Ciocanu I. Gh. N	-	-	-	2	2	2	292 222
143	Sarie G. Iord.	-	-	-	3	3	3	426 356
144	Ciocanu Gh. I. Ion	-	-	-	4	2	2	456 352
145	George I. Catina	-	-	-	1	1	1	284 216
146	Parcu H. Ciu S	-	-	-	5	2	2	403 351
147	Leasaru Gh. S	-	-	-	4	2	2	340 280
148	Maric H. Iord.	-	-	-	4	2	2	393 34
149	Nadela S. Petriche	-	-	-	3	2	2	463 43
150	Plăcintă Chiciu S	-	Part.	-	3	3	3	328 31
151	Anton V. Alexandru	-	-	-	2	2	2	232 22
152	Anton T. Ciu	-	-	-	3	2	2	200 20
153	Cobotaru Titi S	G. mic	-	-	3	2	2	216 1
154	Stancu E. Ion	G. mij.	-	-	3	2	2	215 20
155	Gafas V. Tudora	G. mic	-	-	1	1	1	222 204
156	Rictea I. Ciu N	G. mij.	-	-	2	2	2	315 31
					2	2	2	226 23

43

Nr. crt.	Numele si Prenumele	Categ. sociala	Apert. Politica	Profesia	Total membri de familie	De care parte sunt	Brate de muncă	Supr. Total	Ar.
	Leopold								
158	Chiriac J. Teodot	G. mic	-	Agri	548	344	327	594,96	4946
159	Ciobolanu r. Maria	"	-	"	2	2	2	310	229
160	Valicu J. C. m.	"	-	"	1	1	1	050	050
161	Ciobanu Gh. Gh. Ion	G. mij.	-	"	2	2	2	216	200
	Total General				1	2	2	186	166
162	G. m. m. Este	"	-	"	557	351	334	604,88	498
163	Ion. m. m. Nataliu	"	-	"	3	2	2	38	30
164	Ion. m. m. Teodot	"	-	"	2	2	2	55	2
165	Ion. m. m. m.	"	-	"	3	2	2	3	2
166	Ion. m. m. m.	"	-	"	3	2	2	36	2
167	Ion. m. m. m.	"	-	"	4	2	2	222	2
168	Ion. m. m. m.	"	-	"	2	2	2	477	2
169	Ion. m. m. m.	"	-	"	2	2	2	101	2
					2	2	2	-	

Decizia Sfatului Popular Raional Murgeni
de înființare G. A. C. 23 august Tupilați

Anunț din revista Cronica privind
premierea copiilor de la Școala din Tupilați, 1979

Ovestă sanghe carte, care
 cuprinde diferite cîntări bisericești
 de-o soră frumoasă, etc. dinu
 de Teodor Popa cîntăreț
 bisericesc care o vrea într-o
 oșlijit în acest sf. locuș
 biserica din satul Tuzilău -
 cu hramul Sf. Dumitru
 La sfîrșit din carte, mergine
 către Dumnezeu în duș
 1937 - Decemb. 27.

Cîntăreț
 25-III-1958.

Înscris de pe o carte bisericească, Teodor Popa, 1937

Acest liturghier ritmic este propriu al
 marelui elev la școala de cîntăreți
 bisericești cl'ii Anul 1944-45
 luna Noiembrie
 P R E F A Ț Ă

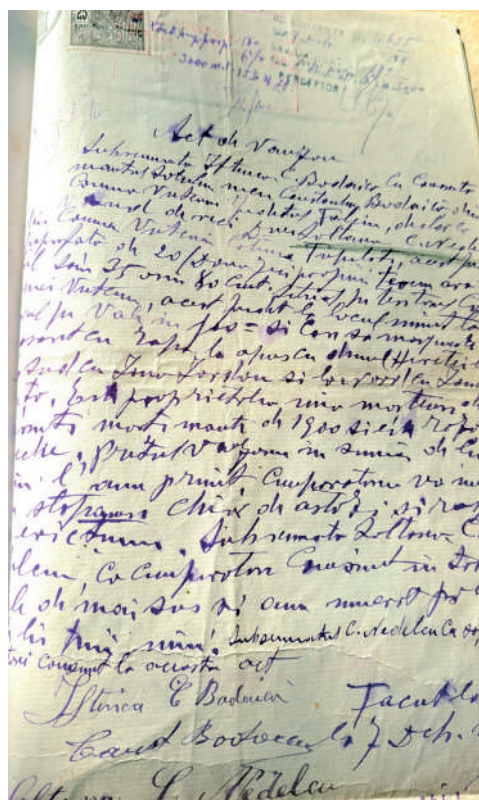
Muzica orientală (bisericească), în vechia formă de până acum, nu mai
 poate dăinui și un nou curent, cu tendinți de modernizare, se impune.
 Autorii, ca și executanții, se resimt de lipsa de ritmatizare a acestei
 muzici, din care cauză executarea ei devine dificilă, așa încât, în construcția sa
 de până astăzi, e departe de a se putea adapta formelor și stilului corespun-
 zător timpurilor noi.

Deși în esență muzica orientală (bisericească) este clasică și unii autori,
 dintr'un spirit pur conservator, se feresc de a-i aduce modificări de struc-
 tură, nu trebuie însă să mergem cu acest spirit fanatic până acolo, încât să
 primim acest clasicism în forma lui veche și totală, chiar dacă vre-o necesitate
 imperioasă ne-ar impune modificări utile, fără de care acest fel de muzică devine

Înscris de pe un liturghier ritmic aparținând lui Aftene Mihail, elev la Școala de cîntăreți bisericești, 1944-1945

Donație Mihai Donea, Tupilați, 1920

Act de vânzare-cumpărare Sultana C. Nedelcu, 1928

- TESTAMENT. -

Subscribamus nunc MOSES et 104. S. NEMUS et 105.
omnes populi et 106. et 107. et 108. et 109. et 110. et 111. et 112. et 113. et 114. et 115. et 116. et 117. et 118. et 119. et 120. et 121. et 122. et 123. et 124. et 125. et 126. et 127. et 128. et 129. et 130. et 131. et 132. et 133. et 134. et 135. et 136. et 137. et 138. et 139. et 140. et 141. et 142. et 143. et 144. et 145. et 146. et 147. et 148. et 149. et 150. et 151. et 152. et 153. et 154. et 155. et 156. et 157. et 158. et 159. et 160. et 161. et 162. et 163. et 164. et 165. et 166. et 167. et 168. et 169. et 170. et 171. et 172. et 173. et 174. et 175. et 176. et 177. et 178. et 179. et 180. et 181. et 182. et 183. et 184. et 185. et 186. et 187. et 188. et 189. et 190. et 191. et 192. et 193. et 194. et 195. et 196. et 197. et 198. et 199. et 200. et 201. et 202. et 203. et 204. et 205. et 206. et 207. et 208. et 209. et 210. et 211. et 212. et 213. et 214. et 215. et 216. et 217. et 218. et 219. et 220. et 221. et 222. et 223. et 224. et 225. et 226. et 227. et 228. et 229. et 230. et 231. et 232. et 233. et 234. et 235. et 236. et 237. et 238. et 239. et 240. et 241. et 242. et 243. et 244. et 245. et 246. et 247. et 248. et 249. et 250. et 251. et 252. et 253. et 254. et 255. et 256. et 257. et 258. et 259. et 260. et 261. et 262. et 263. et 264. et 265. et 266. et 267. et 268. et 269. et 270. et 271. et 272. et 273. et 274. et 275. et 276. et 277. et 278. et 279. et 280. et 281. et 282. et 283. et 284. et 285. et 286. et 287. et 288. et 289. et 290. et 291. et 292. et 293. et 294. et 295. et 296. et 297. et 298. et 299. et 300. et 301. et 302. et 303. et 304. et 305. et 306. et 307. et 308. et 309. et 310. et 311. et 312. et 313. et 314. et 315. et 316. et 317. et 318. et 319. et 320. et 321. et 322. et 323. et 324. et 325. et 326. et 327. et 328. et 329. et 330. et 331. et 332. et 333. et 334. et 335. et 336. et 337. et 338. et 339. et 340. et 341. et 342. et 343. et 344. et 345. et 346. et 347. et 348. et 349. et 350. et 351. et 352. et 353. et 354. et 355. et 356.</

Copie Testament Nedelcu I. Ghe Ion, 1992

Tovaros, iuguror furesdute
 Subsemnatul Nedelcu Gh. din Tupilați. Cam. Găgești.
 Colestruit în C.A.P. Găgești. eu asistez în
 activitate la Comitetul și în rugămintea
 Inten. cât laomare într-o casa de la Tupilați
 eu staj și care din cauza plății și înmădă
 modelul și deaia a fost învechit, de puiest
 stipul deaia și deaia de a mai locui în ea
 și cum alte posibilități nu am pentru cele
 arătate mai sus, va rugăm la bine dăte
 a-mi aproba 100 nule (centuri) necesare
 atât pe sub staj cât și de ligat acesta
 pe deaia. Acorda și eu contra cost.
 Luptăm pentru pace.
 Nedelcu
 2/1/1968
 5/1/1968
 Tovarășul iuguror furesdute al C.A.P. Găgești

Copie solicitare Nedelcu Gheorghe pentru 100 nulele de la CAP Găgești, 1968

Tovaros, furesdute
 Subsemnatul Nedelcu Gh. din Tupilați.
 Cam. Găgești. Kai Probad actualmente găsesc
 la prăvălia din Tupilați. Coop. Murgani și respect în
 va rugăm ~~la bine dăte~~ înmădă.
 În anii 1930-1931 am făcut un ca încoșator
 sătesc în satul Tupilați. Cam. de centuri Viteanu
 și cum acest document nu pot să obțin din alte pite
 eu respect în rugăm să bine dăte a-mi elibera și deaia
 de carindă prestat pe timpul 1 Ianuarie 1930 la si Găgești
 și fiindu-mi necesar pentru întocmirea documentelor
 pentru. În cel mai sîn caz, nu comunicat. adresa
 exacte unde se află această achiziție.
 Luptăm pentru pace
 Nedelcu
 10/1/1967

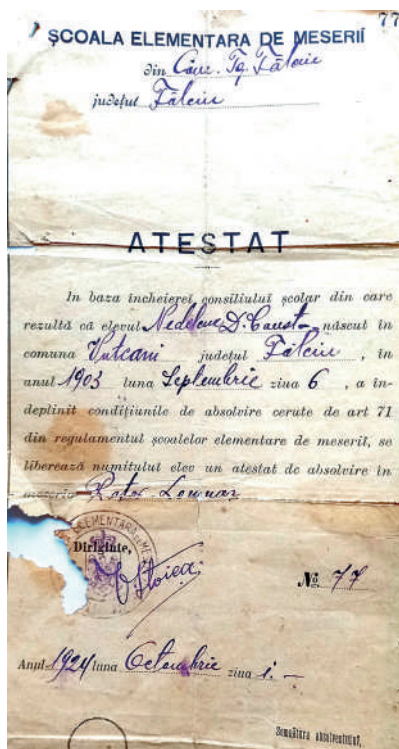
Cerere de solicitare din partea lui Nedelcu Gheorghe pentru eliberarea unei
adeverințe pentru dosarul de pensionare, fiind încasator sătesc în satul Tupilați, 1967

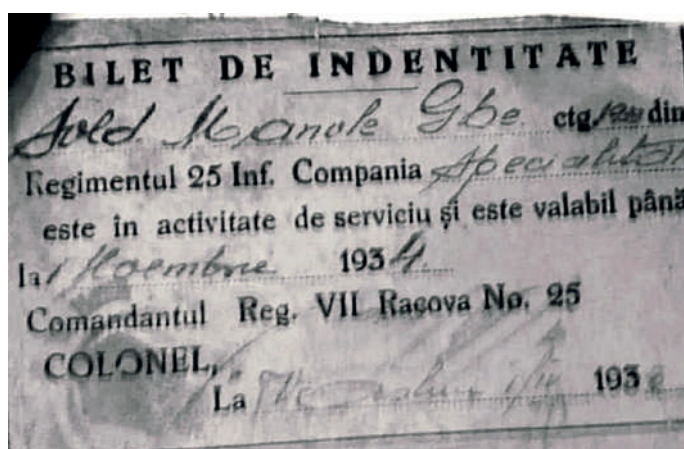
Testament Vasile Dima Buiuc, 1930

Brevet Medalia jubiliară Carol I, Nedelcu Donea, 1906

Atestat absolvire a meseriei de rotar-lemnar, Nedelcu D. Contantin, 1924

Bilet de identitate soldat Monele Gheorghe, 1934

Înscris pe un „Apostol”, de către Preot Petru Straton, 1974

Declarație
 Subsemnata Ciobanu Ghe. Didina
 din satul Turpilati com. Găgăști Județul Vaslui
 posesor al Bisericii nr. 11.
 Fiind proprietar de drept al suprafeței
 de teren, a ha. întravilan și extravilan, am
 titlul de proprietate nr. 11.
 Declor. înscr. nr. 11. Nu am construită încă
 nouă Biserică în satul Turpilati. Eu doner
 pe propria răspundere și cu amănunț
 teren intravilan pentru construcția unei
 noi Biserici în suprafața de ha.
 situat lângă stația de autobuz având
 dimensiuni la sud Ciobanu Ghe. Didina la nord
 Vechiul Săfta, la vest drumul nr. 11.
 Declor. pe propria mea răspundere și cu
 amănunț căci doner această sup
 fața de teren în mod gratuit pentru
 construcția acestui loc de cult.
 Data
 12 iulie 2004
 semnat
 Ciobanu Didina

Declarație Ciobanu Didina, donație teren pentru Biserica Nouă, 2004

Amintire

Tot eu Vasile Donea fiind in disciplo
cu mai adancă a bătrânilor am cumparat scute
afte carte si o drag tot Bisericii Sf. Dumitru
Am salul meu natal Tupilati pentru iertarea
greșelilor mele.

Eu + Vasile Donea 1921 Nbr 6

Am scris eu Cantor
Teodor Popa 1921 Nbr 6

Amintire Vasile Donea, donație către Biserica Sfântul Dumitru, Tupilați, pentru iertarea greșelilor, 1921, consemnat de către cântăreț Teodor Popa

Mos: —
Dacă care am micșinat propoziția în

Mos: {

- 1. J. Mălaia
- 2. Gh. Mălaia
- 3. St. Bulgea
- 4. H. Orzoni
- 5. R. R. R.
- 6. S. L. L.
- 7. R. R.
- 8. S. C. C.
- 9. S. R. R.
- 10. S. S.
- 11. S. S.
- 12. S. S.

Rez. frutu plugarilor

(S. S. S.)

Confirmație

Notul.

D. D.

Copie înscris semnături Proces verbal de expropriere și improprietărire, 1945, comuna Vutcani, I. Nedelcu

PARTENIE
DIN MILA LUI DUMNEZEU
EPISCOP AL ROMÂNIELII ȘI MUȘILOR

*Am primit Dec. 31
1964
R. S. Ștefan*

DECIZIUNE Nr. 6273
PRIVIND ATRIBUȚIUNILE FUNCȚIUNILOR DE PREOT PAROH

Având în vedere Deciziunea Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri cu nr. 19.673 din 2 decembrie 1959, privind asigurarea unei stricte discipline financiare, organizarea controlului preventiv și al controlului financiar intern la toate cultele din R. P. R.
Pe temeiul art. 90 din Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române,

DECIDEM:

I. — Preotul **BIRNOVESCU DUMITRU** parohul
parohiei **Găgești** Raionul **Birlad** Regiunea **Iasi**

care are calitatea de conducător al administrației parohiale, conform art. 47, 56 și 60 din Statutul B. O. R. și art. 7 al. a, b și c din Regulamentul de administrare a averilor bisericicești are sarcina administrării întregii averi și a fondurilor parohiei și instituțiilor anexe, răspunzând de buna lor administrare în conformitate cu legiuirile în vigoare.

În această calitate preotul paroh se va îngriji ca:

- Intreaga avere mobilă și imobilă, inclusiv obiectele prețioase și cele de artă și muzeu, să fie înregistrate în inventarul parohiei, care va fi ținut în mod sincer și corect, cu operațiunile la zi; întreaga avere să fie păstrată în bune condițiuni și să nu fie înstrăinată, decît cu îndeplinirea formalităților legale în vigoare; în ceea ce privește obiectele prețioase se va ține seama de prevederile legii nr. 284 din 15 august 1947;
- Atît veniturile cit și cheltuielile parohiei să fie prevăzute în bugete anuale avizate de către protopop, verificate și aprobate de Centrul Eparhial;
- Toate veniturile parohiei provenind din exploatarea bunurilor, veniturile bisericicești și contribuțiunile benevole ale credincioșilor, să fie înregistrate la timp, în mod corect și sincer în registrele de contabilitate ale parohiei; în ceea ce privește contribuțiunile benevole ale credincioșilor, ele se vor încasa numai în biserică, sau la cancelaria parohială;
- Toate cheltuielile parohiei să fie făcute cu respectarea dispozițiilor legale, să fie sincere și înregistrate în registrele contabile ale parohiei, pe bază de acte justificative legale. Preotul paroh dă viza de control preventiv pentru toate actele de venituri și cheltuieli.

Să se achite la timp și în quantumul datorat, obligațiunile către stat; să se achite la timp contribuția către Casa de Pensii a Cultului Ortodox;

Disponibilul în numerar peste 50 lei, să fie păstrat numai în cont la CEC cu livret de economii.

cd. 12 tem. 19-63-963

Decizie de numire în funcția de preot a lui Birnovescu Dumitru, 1964

ÎNSEMNĂRI DIN ZIARELE VREMII

947

care să se prezinte la tribunal spre a-și arata pretențiunile conform art. 506 al. 3 proc. civilă.

Sarcinile asupra imobilului nu sunt.
R. 9021

No. 12419. Conform art. 10 din regulamentul firmelor se publică spre cunoștința generală că sub No. 73 din 15 Septembrie 1897, sa înscris la tribunal firma lui Ioan Iorgu pentru comerțul de băuturi spirtoase ce exercită în cotuna **Tupilați** comuna Vutcani județul **Fălciu**.

P. 9066

Moșia **Tupilați**

ce face parte din trupul Malăeștilor, județul **Fălciu**, proprietate subsemnatel, mărimă de 240 falci cu un pământ foarte bun, având alături și locuitori trebuitori pentru cultura sa, se dă în arendă pe timp de 5 ani, începând de St. Gheorghe 1879, putând intra cu pluguri pe ea, chiar din toamna anului cu rent. Amatori de imobile sunt rugați a se adresa pentru informațiuni la subsemnata, în casele D lui Cațichi, strada Butu în Iași.

Catinca Costaky Boldor.

Anunț privind arendarea
Moșiei **Tupilați**, 1879

Sentința judecătorească de înființare
a firmei Ioan Iorgu, **Tupilați**

interview-uri și anchete

Un sat turcesc în jud. **Fălciu**

— După prăpădul din Huși. — Mahalaua bulgărească și cea ungurească. — Unde se face politică la Huși. — Un târgușor împrejmuit de vii și de coline —

— Dela trimisul nostru special —

Când am plecat din Huși, cu două zile înainte de prăpăd, era acolo mare zăpușoală. Hușenii priveau cerul, căptușit de nori, rugându-se să plouă spre salvarea celor 25 la sută din semănturi, aproape compromise. A lat Dumnezeu de a plouat, dar a plouat atât de tare, că orașul Huși e aproape sub apă. Călătorii întăniți prin Iași, întrebându-i, că sunt pagube destul de mari.

Parcă-l văd, micul târg împrejmuit de vii și de coline, împodobit cu locuri înverzite și grădini, stând înalt, neturburat decât de flocurile micilor cafenele din centru, unde poartă se întoarce pe toate fețele, mai vârtos ca la Capșa.

Privelistea Hușilor e cel mai încântător colțisor din această parte a Moldovei. Acest târgușor a dat țării mulți artiști de seamă, cum sunt pictorul Adam Băltatu, sculptorul Onofrei, și

gurească. Bulgarii s'au prăpădit pe la 1828 prin locurile acestea, emigrați în două hoarde, de peste Dunăre, de spaima prigonirilor turcești de pe vremea.

Una din hoarde s'a aciuat la Buzău, unde e tot o mahală turcească, iar alia a luat drumul Moldovei, oprindu-se la Huși. Acești bulgari cultivă grădini de zarzavat și din munca lor alimentează nu numai piața locală, dar și o întinsă regiune din Moldova.

Altă suburbie este aceea ungurească.

Se spune despre acești unguri, cari și-au pierdut de mult graul etnic și s'au făcut români, că ar fi scoborâtori din vechii adepți ai reformatorului Ioan Huss. Ei se numesc hușiți și se crede că târgușorul și-a luat numele după numele lor, cu toate că d. Ghibănescu emite o

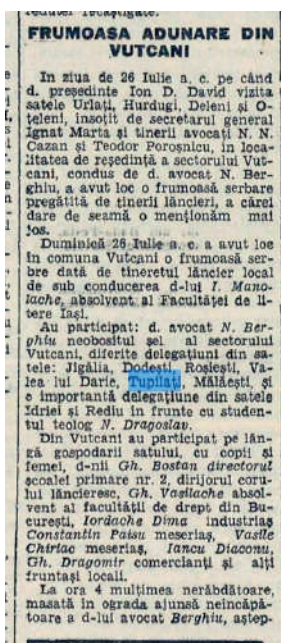
Un sat turcesc din județul **Fălciu**, 1924

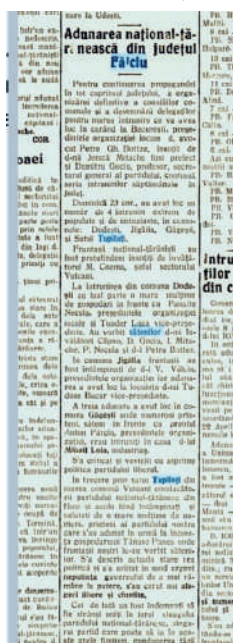
Crima din Tupilați

Incendiile din Tupilați, Fălciu

Frumoasa Adunare din Vutcani, 1928

Adunarea Național Țărănească din Fălciu

JAL ÎNDEPLINIT

Întreprinderea regională de electricitate

Electrificările rurale

După cum se ştie, în ultimii ani, datorită eforturilor luate de partid, ritmul acţiunii de electrificare rurală s-a intensificat, energia electrică pătrunzând tot mai mult şi în satele regiunii noastre. Acest fapt are drept sursă o substanţială ridicare a nivelului de trai al ţăranilor colectivizaţi, prin aceea că în casele lor pătrund lumina electrică, radiul şi alte aparate electrocasnice. În acelaşi timp, se crează tot mai largă posibilitatea de folosire a energiei electrice în producţia agricolă.

Ca urmare a eforturilor depuse de colectivul Întreprinderii regionale de electrificare din Iaşi, silele acestea a pătruns lumina electrică în satul **Tupilaţi** din raionul **Bălău**, acesta fiind cel de al 70-lea sat electrificat în cursul anului. În acest fel s-a realizat, cu 20 de zile mai devreme, sarcina anuală de plan cu privire la **electrificările rurale** pe 1964.

În prezent, numărul de sate electrificate în regiunea Iaşi, cu fondul de la stat şi prin contribuţia bănească a ţăranilor colectivizaţi, se ridică la 279.

Parolul cu forţarea de **electrificare** ascultată în acest an în cele 70 de sate, în regiunea Iaşi s-au efectuat lucrări de extindere a reţelelor electrice de joasă tensiune într-un număr de 23 de sate, iar în cele 10, electrificarea anterioară din timpul electropenei locale, s-au executat lucrări de recondiţionare la stadiu energetic naţional.

În vederea realizării obiectivelor amintite, a fost necesară execuţia în acest an a unui număr de 190 km. linii rurale de înaltă tensiune, peste 100 km. reţele de distribuţie de joasă tensiune, precum şi a 85 de posturi de transformare.

Îndeplinirea înaltă de termen a lucrărilor de **electrificări rurale** planificate pe anul 1964 este efectul preocupărilor sustinute ale factorilor locali care răspund pe plan regional în această acţiune, fapt care a dus la creşterea capacităţii de execuţie ritmică a lucrărilor conform graficelor stabilite.

GHEORGHE POLEAC
Inginer peş adjunct al I.R.E. Iaşi

Insemnări

Însemnările din grupurile de lucru, realizate de ţăranii colectiviști, în perioada 1964-1965, sunt o sursă de informații foarte bogată și interesantă. Ele reflectă activitatea și contribuțiile acestor oameni la dezvoltarea economiei naționale. Însemnările sunt organizate pe grupuri de lucru, fiecare grup fiind condus de un responsabil. Acestea conțin descrieri detaliate ale activităților desfășurate, precum și rezultatele obținute. Grupurile de lucru sunt formate din membrii colectivității, care lucrează împreună la realizarea obiectivelor comune. Însemnările sunt scrise în limbaj simplu și clar, pentru a fi înțelese de toată lumea. Ele sunt o sursă de inspirație pentru tinerii din ziua de azi, care doresc să contribuie la dezvoltarea țării.

Însemnările din grupurile de lucru, realizate de ţăranii colectiviști, în perioada 1964-1965, sunt o sursă de informații foarte bogată și interesantă. Ele reflectă activitatea și contribuțiile acestor oameni la dezvoltarea economiei naționale. Însemnările sunt organizate pe grupuri de lucru, fiecare grup fiind condus de un responsabil. Acestea conțin descrieri detaliate ale activităților desfășurate, precum și rezultatele obținute. Grupurile de lucru sunt formate din membrii colectivității, care lucrează împreună la realizarea obiectivelor comune. Însemnările sunt scrise în limbaj simplu și clar, pentru a fi înțelese de toată lumea. Ele sunt o sursă de inspirație pentru tinerii din ziua de azi, care doresc să contribuie la dezvoltarea țării.

La a sat de Haid' secole.

Foto I. CHEPU

Însemnarea din Ziarul Flacăra Iaşului privind participarea Preşedintelui G.A.C. Tupilaţi la instruirea din Iaşi, 1960

riu coresp

Transportă gunoii de grajd în câmp

Hotărâți de-a obține recolte bogate, membrii colectivității de la gospodăria colectivă „30 Decembrie” din satul Tupilați, raionul Murgeni au început să transporte pe mișcări gunoii de grajd. Până acum ei au transportat mai bine de 230 tone.

Colectiviștii, printre care Toader Ciacru, Vasile Nedeleu și mulți alții, lucrează în prezent la împrăștierea gunoiiului în urma căruia se execută arăturile de vară.

TEODOR HARDON

Anunț din Ziarul Flacăra Iaşului privind activitatea în G.A.C. Tupilaţi, 1960

PRESEDINTE
596 611000
NR. 17
DATA ELIBERĂRII
26.04.1993
SEMNATURA POSESORULUI

In ziua de permanent
la ora 7,00 din
15,00

ÎN SLUJBA PATRIEI GRANICERUL

O ri de cite ori află din ziare că vrednici muncitori de la uzinele de tractoare au obținut în cel mai scurt timp un succes, soldatul Ene Gheorghe simte o bucurie fără seamăn. Are și de ce. Acolo, în mijlocul harnicilor constructori de tractoare a învățat ei să la greutățile pieptușii, să le biruiască. Primind un sprijin prețios din partea comunistilor, tânărul Ene a prins repede neșteugul strunții și prietenărilor metalușii. Pe atunci el număra abia cincisprezece primăveri...

În toamna lui '51, când a primit carnetul de lucrător, tânărul Ene a luat o hotărâre îndrăznească, așa cum numai un tânăr educat de comunisti poate să facă: când să stăpânească mai bine meseria are fi devenise atât de dragă, el a început să urmeze cursurile unei școli meșteșugărești și mai apoi, ale facultății de mecanică din localitate. Cei doi pași, la început i-a fost tare greu. În satul lui, de pe malul Siretului, nu auzeau cîntărea de valeri albeștrii sau elementele chimice... I-a fost greu, nu-i vorbă, dar niciodată n-a spus-o în gura mare, mînd afatul comunistilor a învățat deapănă cu stîr, iar comunistii, ca pe niște plăci, i-au primit în rîndurile lor.

În lupta aceasta, a lăsat învingător. Mereu a reușit să fie primul, așa cum cere partidul fîcărui comunist. Chiar și în armată, când a îmbrăcat rubaga cu epoleți verzi, tovarășul Ene a rămas mereu în frunte. În fruntea grupelor, a întregii subunități... Nu-i vorbă că și aici a avut mult de lucru; că să poată învăța meseria armelor a trebuit să-și curgă multă sudoare. La instrucția de front el a învățat bine mișcărilor, ajungînd un executant destoinic. La instrucția focului, soldatul Ene s-a antrenat cu stînga; a învățat să stăpânească arma și chiar de la primele tragori a obținut calificativul "foarte bine".

În același timp, soldatul Ene a avut grijă să-și ajute tovarășii de muncă. De curînd, pe soldatul Zuga l-a învățat la mai bine linia de ochire, iar soldatul Molnar, care nu cunoaște îndeajuns limba romînă, l-a explicat conținutul ărilor politice. Alături cu acești militari de tovarășii săi de muncă și viață, mîndul soldat Ene Gheorghe se gîndește temeinic ca să-și ridice mîna militară, să devină un grănicer nădejde.

Ziua când a fost primit în rîndurile membrilor de partid, a însemnat o adevărată cotitură în viața tovarășului Ene. De atunci, călît în focul muncii și educației de partid, tovarășul Ene s-a războit cu normele de lucru și totdeauna, în

Însemnări din Ziarul „În slujba patriei”, despre pregătirea temeinică a soldatului Ene Gheorghe, 1951

II. Sistem

Un sistem care va înceta desigur în momentul în care scriitorii constituiți ar cere politiciii simpla lor utilizare potrivită și fructuoasă, bîntuie încă astăzi în provinciile îndepărtate, unde orice partizan neprecipitat al partidelor, devine la un moment dat agent cultural.

Gentilețea și grațitudinea eminențelor dela Fălcuș, supune aprecierii noastre următoarea informație apărută ieri în toate ziarele:

«A fost numit conferențiar propagandist pe lângă Casa Școalelor d. C. Cozma din Tupilași (Fălcuș), în regiunea culturală lași și Basarabia de Nord, în locul domnului G. Răcoare.

O reproducem și noi, exprimînd d-lui Cozma din Tupilași, aceleași sentimente distinse cu cari am onorat și pe excelentul domn cultural Răcoare.

Comentariu privind numirea lui Mihai Cosma drept propagandist cultural, 1928

III. FOTOGRAFII VECHI, CU ASPECTE DIN SATUL TUPILAȚI

Nr. spec. militar	10. Grupa
3.	11. Categorie
	12. A.P.A.
13. Denumirea specialității militare	
14. Corpul	
15. Gradul	
16. Calificarea de funcție	
17. Când și în ce unitate a depus jurământul	
a) general :	b) politice :
c) militare :	

19. Ce limbi străine cunoaște :

20. Eliberat de Comisariatul militar al raionului (orasului)

23.04.1958

Data

Completat de

Semnătura posesorului

Comisarul militar al raionului (orasului)

(Semnătura)

Livret militar Nedelcu Ion

19. Ce limbi străine cunoaște :

20. Eliberat de Comisariatul militar al raionului (orasului)

24.04.1958

Data

Completat de

Semnătura posesorului

Comisarul militar al raionului (orasului)

(Semnătura)

Livret Militar R.P.R. Ciobotaru Neculai

Carnet de membru vânător, Manole Gheorghe

Aspecte din satul Tupilați, după Anul Nou, lângă
gospodăria colectivă, aproximativ 1972

Acordeoniști din Tupilați, 1972

Primăria Găgești, 1981

Hora în sat, la Olaru, 1974

Poza de familie, 1997

Poza de la nunta familiei Iacomî Ion, Găgești

Fotografie de la nunta fiicei mele, Bianca, 2003

Copiii mei, Bianca și Alexandru

Tatăl meu, Nedelcu Ion, la vârsta de 98 de ani, inspectându-și pentru ultima dată via hibridă, 2009

Fotografie la parastasul de 40 de zile al mamei mele, Luța, 2006

Fotografie de grup, cu ce a mai rămas din sat, 2023

Fotografie de grup cu săteni, 1976

BIBLIOGRAFIE

FONDURI ARHIVISTICE

1. D.J.A.N – Călărași, Fond Primăria Chirnogi, Dosar 23/1934.
2. D.J.A.N – Vaslui, Fond Primăria comunei Găgești, dosar 23/1934.
3. D.J.A.N – Vaslui, Fond Prefectura județului Fălciu, dosar. nr.15/1921, f. 2, dosar nr. 19/ 1921.
4. D.J.A.N – Vaslui, Fond Prefectura județului Fălciu, dosar nr. 13/1919.
5. D.J.A.N. – Vaslui, Fond Prefectura județului Fălciu, dosar nr. 19/1921.
6. D.J.A.N – Vaslui, Fond Primăria comunei Găgești, dosar nr. 24.
7. Arhiva Primăriei Vutcani, Registrul agricol pe 1949.
8. Arhiva Parohiei Tupilați, Biserica Sf. Dumitru.

ZIARE DE EPOCĂ

1. *Universul*, nr. 129 din 11.05.1924.
2. *Flacăra Iașului*, nr. 3327 din 07.05.1957.
3. *Flacăra Iașului*, nr. 4330 din 05.08.1961.
4. *Flacăra Iașului*, nr. 4737 din 26.11.1961.
5. *Flacăra Iașului*, din 27.08.1958.
6. *Flacăra Iașului*, nr. 414 din 4.12.1959.
7. *Flacăra Iașului*, nr. 464 din 16.12.1960.
8. *Flacăra Iașului*, nr. 463 din 7.12.1960.
9. *Universul*, Anul 28, nr. 123 din 05.08.1910.
10. *Opinia*, nr. 941 din 1.02.1910.
11. *Universul*, nr. 192 din 16.07.1910.
12. *Evenimentul*, nr. 228 din 12.06.1913.
13. *Rampa*, Anul 13, nr. 3264 din 7.12.1928.
14. *Flacăra Iașului*, nr. 4323 din 28.07.1960.
15. *Opinia*, nr 941 din 12.02.1910.
16. *Opinia*, nr. 157 din 29.06.1907.

17. *Dreptatea*, nr. 151 din 04.1928.
18. *Dreptatea*, nr. 291 din 1.10.1928.
19. *Dreptatea*, nr. 276 din 14.09.1928.
20. *Gazeta de Iași*, nr. 3 din 12.1897.
21. *Flacăra Iașului*, Anul XIX, nr. 5686 din 18.12.1964.

LUCRĂRI DE SPECIALITATE ȘI ARTICOLE

1. ANTONOVICI Ioan, *Documente bărlădene*, vol. III, Tipografia și leghătoria S.C. Cărți, Bârlad, 1915.
2. *Anuarul* 1909, Administrațiunea Cassei Bisericii, București, 1909.
3. *Anuarul Oficial al Ministerului Instrucțiunii și Cultelor*, București, 1909.
4. ARTENE Ioan, *Monografia comunei Găgești*, 1944, nepublicată – manuscris.
5. BERZA Mihai, Constantin CIHODARU, Damaschin MIOC, *Documenta Romaniae Historica*, A. Moldova, vol. I, 1384-1448, Editura Academiei R.S.R., București, 1969.
6. BURAC Constantin, *Ținuturile Țării Moldovei până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, Ed. Academica, București, 2002.
7. BOBULESCU Constantin, *Viața Mitropolitului Veniamin Costachi*, Chișinău, 1933.
8. CONSTANTINIU Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Univers Enciclopedic Gold, București, 2011.
9. COMAN Ghenuță, *Murgeni, contribuții la istoria unei vechi așezări*, Vaslui, 1974.
10. Idem, *Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui*, Editura Litera, București, 1980.
11. CÂRCOTĂ Vasile, *File de monografie, județul Vaslui*, Vaslui, 1972.
12. CÂRCOTĂ Vasile și V. Baican, *Dicționar geografic al județului Vaslui*, Iași, 1973.
13. CLIT Costin, *Documente Hușene*, vol. II, Editura Pim, Iași, 2007.
14. Idem, *Documente hușene*, vol. V, Editura Pim, Iași, 2023.
15. Idem, *Documente hușene*, vol. IV, Editura Pim, Iași, 2016.
16. CHIDORARU C., Ion CAPROȘU, L. SIMANSCHI, *Documenta Romaniae Historica*, A. Moldova, vol. XXII, 1634, Editura Academiei R.S.R., București, 1974.

17. DIACONU Ion, *Monografia comunei Vutcani*, Editura Cutia Pandorei, Vaslui, 2004.
18. Idem, *Vutcani, despre cultură și civilizație*, Editura Kolos, Iași, 2008.
19. DIMITRIEV, Pavel G., *Moldova în epoca feudalismului*, vol. VII, Iași, 1956.
20. *Documente privind Istoria României*, A, Moldova, veacul XVI, vol. I, 1501-1550, Editura Academiei R.P.R., București, 1953.
21. *Documente privind Istoria României*, A, Moldova, veacul XIV-XV, vol. I, 1384-1475, Editura Academiei R.P.R., București, 1954.
22. DUMINICĂ Ivan, *Coloniile bulgarilor în Basarabia (1774-1856)*, Lexon Prim, Chișinău, 2017.
23. GHIBĂNESCU Gheorghe, *Originea Hușilor. Studiu Istoric*, Tipografia Română, Bârlad, 1887.
24. Idem, *Surete și izvoade, Cuzeștii*, vol. VII, Tipografia Dacia, Iași, 1912.
25. Idem, *Ispisoace și zapise, Rosieștii*, vol V, partea a II-a, Tipografia H. Goldner, Iași, 1923.
26. HUZUM Marghiolița, *O viață de țărancă*, Editura Manuscris, Pitești, 2017.
27. HOLBAN Maria, *Călători străini prin Țările Române*, vol. IX, Editura Academiei, București, 1997.
28. IACOMI Ioan, *Monografia comunei Găgești, județul Vaslui*, nepublicată – manuscris.
29. Idem, *Scurt istoric al învățământului din comuna Găgești*, Bârlad, 2013.
30. Istrati, *Catagrafia fiscală a Moldovei din anul 1820*, Editura Universității „Al. Ioan Cuza”, Iași, 2011.
31. Judt Tony, *Epoca Postbelică*, Editura Litera, București, 2019.
32. LAHOVARI George, C. I. BRĂTIANU și Grigore TOCILESCU, *Marele Dicționar Geografic al României*, vol. I, Stab. Grafic J.V. Socecu, București, 1898.
33. LEFTER Lucian-Valeriu, ATANASIU Mihai-Bogdan, *In honorem Mircea Ciubotaru*, Editura Universității Al. Ioan Cuza, Iași, 2015.
34. MĂCRIȘ Anatol, *Găgăuzii*, Editura Paco, București, 2008.
35. MONU Elena, *Familia Costache, istorie și genealogie*, Editura Sfera, Bârlad, 2011.
36. MURGESCU Bogdan, *Istoria României în texte*, Editura Corint, București, 2001.

37. PANAITESCU P. Petre, *Călători poloni în Țările Române*, Editura Cultura Națională, București, 1930.
38. POP Ioan-Aurel, *Istoria României Moderne*, Editura Ideea Europeană, București, 2019.
39. ROSETTI Radu, *Familia Rossetii. Coborători Moldoveni ai lui Lascaris Rousaitos*, vol. I, București, 1938.
40. ROTARU Marin, *Antichitățile Elanului*, vol. II, Editura Sfera, Bârlad, 2009.
41. SIMANSCHI Leon, *Documenta Romaniae Historica*, A. Moldova, vol. II, 1449-1486, Editura Academiei R.S.R., București, 1976.
42. STOICESCU Nicolae, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974.
43. TEODORU Cătălin Andrei (îngrijitor de ediție), *Documente răzășești, Revista regională de acte vechi, mărturii tradiționale și relicve istorice 1932-1934*, Editura Sfera, Bârlad, 2015.
44. ZAHARIDE Mihai, ALAIBA Ruxandra, *Cunoașterea prin cercetări interdisciplinare a vechilor așezări rurale din spațiul carpato-dunărean*, Editura Junimea, Iași, 2009.
45. ZAHARIA N., M. PETRESCU DÂMBOVIȚA și Em. ZAHARIA, *Așezări din Moldova de la Paleolitic până în sec. XVIII-lea*, București, 1970.
46. *Tezaurul demografic al României Moldova Repertoriul istoric al unităților administrativ teritoriale 1772-1988, A- unități simple, localități și moșii*, vol. I, partea II, Editura Academiei Române, București, 1991.

ARTICOLE

1. ARBORE Alexandru, „Informații etnografice și mișcări de populațiune în Basarabia sudică și Dobrogea în veacurile XVIII și XIX”, în *Analele Dobrogei*, nr. X, Anul X, 1-12, 1930.
2. BACUMENCO – Pîrnău Ludmila, AMĂRIUȚEI Mihai-Cristian, „Târgul Lăpușna în secolele XV-XVIII. Drumuri comerciale, mărfuri și negustori între Orient și Occident”, în *Lăpușna, Studii de istorie și arheologie*, Chișinău, 2015.
3. CHILIMAN-JUVARA Alexandra, „Biserica din satul Mălăești, comuna Vutcani, Vaslui” în *Elanul*, nr. 5/2000.

4. CLIT Costin, „Aspecte demografice și etnice din Regiunea Bârlad la 1948”, în *Lohanul*, 2013.
5. Idem, „O catagrafie a bisericilor din Eparhia Hușilor la 1827”, în *Prutul*.
6. Idem, „Vidomostie ecleziastică din anul 1836 privitoare la Ținutul istoric al Fălciului”, în *Lohanul*, Anul IV, nr. 5/2010.
7. Idem, „O catagrafie ecleziastică din 1849 privitoare la ținutul Fălciu”, în *Lohanul*, Anul IV, nr. 5/2010.
8. Idem, „Căminele culturale din Eparhia Hușilor la 1938 (I)”, în *Lohanul*, Anul I, nr. 4, octombrie-noiembrie, 2015.
9. Idem, „Organizarea P.C.R. în localitățile județului Fălciu în 1945” în *Revista cadrelor militare în rezervă și a veteranilor de război din județul Vaslui*, Anul VI, Nr. 1 (11)/ 2018.
10. Idem, „Eroi din fostul județ Fălciu căzuți la datorie în Războiul de Independență”, în *Revista cadrelor militare în rezervă și a veteranilor de război din județul Vaslui*, Anul III, nr. 2(8)/2016.
11. DIACONU Ion, „Valea Elanului văzută de pe Movila lui Marzac”, în *Elanul*, nr. 13/2001.
12. GHERGHE Gheorghe, „Biserici de pe valea Jigăliei, județul Vaslui”, în *Acta Moldaviae Meridionalis*, nr. XXXIX, 2018.
13. HARDON Teodor, „Emigrația bulgară (XIV-XIX) și urmele ei în toponimia și antroponimia românilor”, în *Elanul*, nr. 102/2010.
14. MOLDOVANU Dragoș, „Hidronime de origine veche turcică în sudul Moldovei”, în *Anuar de lingvistică și istorie literară*, tom XLVII-XLVIII, 2007-2008, București, 2009.
15. ROTARU Marin, „Noile descoperiri de la sfârșitul Epocii Bronzului, în bazinul Elanului”, în *Thraco-Dacica*, vol. IV, nr. 1-2, București.
16. TODERAȘCU Ciprian-Gică, „Marele Comis Ștefan Cerchez (aprox. 1630-1708)”, în *Elanul*, nr. 103/2010.
17. VASLUIANU Constantin, „Depresiunea Elanului”, în *Prutul*, nr. 37/2004.

WEBOGRAFIE

1. BUTEREZ Cezar (1835-1856), accesat la eo-spatial.org/vechi/download/o-faza-in-popularea-arilor-romane-ti-informa-ii-privitoare-la-harta-rusa-1835-1853 în 28.08.2023

2. COROLIUC Loredana Alina, *Gustav Weigand și Geografia Lingvistica*, Dissertation zurgălăi Erlangung des Doktorgrades der Philosophischen Fakultät der Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, Juli, 2013, p. 256 și 260, accesată la următoarea adresă: <https://vdocument.in/gustav-weigand-i-geografia-lingvistica-1-gustav-weigand-i-geografia-lingvistica.html?page=1> în data de 12.07.2023.
3. „Chevroniștii alungați și din Găgești”, *Vremea Nouă*, 14 ianuarie 2014, accesat la <https://www.vremeanoua.ro/chevronistii-alungati-si-din-gagesti/?noamp=available> în data de 11.09.2023
4. MOLDOVAN Dragoș, „Toponime românești cu radical antroponimic formații la plural” în baza de date digitată a revistei *Diacronica*, accesată la <https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A1524/pdf>
5. NICULESCU Mihnea, „Bujorul românesc, declarat floare națională, ar trebui să fie plantat și admirat în parcurile și grădinile orașului”, în *Puls 24*, accesat la <https://puls24.ro/bujorul-romanesc-declarat-floare-nationala-ar-trebuie-sa-fie-plantat-si-admirat-in-parcurile-si-gradinile-orasului/> pe 11.09.2023.
6. *Părintele Leon Istrate din Lunca Banului, Vaslui, în temnița comunistă* în <https://ziarullumina.ro/societate/historica/parintele-leon-istrate-din-lunca-banului-vaslui-in-temnita-comunista-117014.html> accesat la 14.08.2023.
7. PLUGARU Ștefan, „Comuna Vutcani în vremea foametei din 1946-1947”, în *Monitorul de Vaslui*, accesat la <https://www.monitoruldevaslui.ro/2020/09/comuna-vutcani-in-vremea-foametei-din-1946-1947-bor-sul-de-stevie-umplea-burtile-dar-nu-tinea-de-foame/> în 20.08.2023.
8. TUȘA Enache, *Cultura politică în cadrul identităților etno-politice dobrogene*, apud Mariana Iancu, „Lazii: povestea dobrogenilor uitați. Misterul apariției unei așezări de pe malul Mării Negre”, în *Adevărul*, accesat la <https://adevarul.ro/stiri-locale/constanta/lazii-povestea-dobrogenilor-uitati-misterul-1640249.html> 11.08.2023.

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
În loc de prefață.....	II
ARGUMENT	17

PARTEA I

SATUL ACTUAL	25
I.1. O CĂLĂTORIE PE VALEA ELANULUI	25
I.2. CADRUL GEOGRAFIC	31
I.3. SATUL VĂZUT ASTĂZI DE MINE	46

PARTEA II

ISTORIA SATULUI	53
II.1. DESCOPERIRI ARHEOLOGICE	53
II.2. ETNOGENEZA SATULUI ȘI CURIOZITĂȚILE ETNICE ALE ZONEI	60
II.3. ATESTAREA DOCUMENTARĂ A SATULUI	80
II.4. TOPONIMIA SATULUI	84
II.5. TOPONIMIE LOCALĂ	89
II.6. SATE DISPĂRUTE	95
II.7. SATUL LA INTERSECȚIA UNOR DRUMURI COMERCIALE	98
II.8. ISTORIA PROPRIETĂȚII	101
II.9. ISTORIA ADMINISTRAȚIEI	162
II.10. ISTORIA ȘI EVOLUȚIA POPULAȚIEI SATULUI	174
II.11. ISTORIA CREDINȚEI	179
II.12. ISTORIA EDUCAȚIEI	223
II.13. ISTORICUL CULTURII	238
II.14. BIBLIOTECA	246
II.15. SĂNĂTATEA UMANĂ	247

II.16.	SĂNĂTATEA ANIMALELOR	250
II.17.	ISTORIA HABITATULUI (VATRA SATULUI)	252
II.18.	VIAȚA COTIDIANĂ	257
II.19.	ANTROPONIMIA.....	332
II.20.	EVENIMENTE CARE AU MARCAT SATUL.....	341
II.21.	RELAȚIILE SOCIAL-POLITICE	348
II.22.	EROI ȘI FAPTE DE ARME	360

PARTEA A III-A

O FOTOGRAFIE A TIMPULUI.....	373
III.1. OAMENI ȘI FAPTE.....	373
III.2. PATINA TIMPULUI.....	446
ÎN LOC DE ÎNCHEIERE	489
Anexe	491
Bibliografie	531